

Antiken alltid aktuell

Gunhild Vidén intresserar sig för kroppen, både som forskare och som körledare

SAMARBETE BELÖNAS

**GU ligger
efter de stora**

SID 6

MÖT PAUL RUSSELL

**Vår största
etiska utmaning**

SID 24

NY STYRMODELL BEHÖVS

**Mätbara mål
förändrar beteendet**

SID 33

Göteborgs universitet ska bli ännu starkare

SEDAN JAG SKREV i min förra ruta har Sverige fått en ny regering och en första budget är lagd. Vad det långsiktigt kommer att innebära för landets lärosäten är för tidigt att säga, men riktningen i högskolepolitiken framkom i statsminister Stefan Löfvens regeringsdeklaration. Fler utbildningsplatser, översyn av basanslaget för forskning, ökat fokus på goda anställningsförhållanden och jämställdhet inom akademien är några utvecklingsområden som pekades ut. Redan i denna budget presenteras en utökning av antalet utbildningsplatser med cirka 5 000 för 2015.

I samband med årets doktorspromovering nyligen, reflekterade jag över hur högskolepolitiken utvecklats och blickade också framåt. Vad ser jag då framför mig när det gäller verksamheten vid vårt eget universitet?

EN TILLBAKABLICK visar att vi under senare år har haft stort fokus på forskning. Det har varit ett medvetet val vilket har gett resultat. Forskningsutvärderingen RED 10 tydliggjorde att Göteborgs universitet har världsledande forskning inom flera områden, men också en stark utvecklingspotential. Vi har under senare tid lyckats rekrytera ett antal internationella toppforskare, inte minst inom ramen för Vetenskapsrådets särskilda satsning. Flera av våra forskare har i hård konkurrens tagit hem tunga forskningsanslag. I dagarna har Göteborgs universitet fått en stor satsning inom life science från Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse, som innebär att vi med nyrekryteringar ska bygga upp ett helt nytt centrum för molekylär medicin. Totalt rör det sig om en investering på uppemot 700 miljoner kronor under tio år. Även Astra Zeneca och Västra Götalandsregionen är med som stora bidragsgivare.

KONKURRENSEN OM forskningsresurser och forskare kommer att fortsätta öka. Vi behöver utveckla en professionell rekryteringsprocess. Utlysningarna, redan från doktorandnivå, måste vara öppna och synliga nationellt och internationellt. Anställningsvillkor och karriärvägar ska vara tydliga och jämställdhet en självklar del i processen. Lika viktigt är att de som rekryteras utifrån ges goda förutsättningar att etablera sig, i första hand akademiskt men även när det gäller livet vid sidan av jobbet.

En annan viktig uppgift i arbetet med

FOTO: JOHAN WINGBORG

att skapa ett starkare och mer konkurrenskraftigt universitet, är att utveckla och öka meritvärdet av pedagogisk kompetens. För våra professorer ska det vara en självklarhet att delta i utbildningen, på samma sätt som i de flesta andra länder. På detta sätt kan vi säkerställa högskolelagens skrivning att högre utbildning ska "vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och beprövad erfarenhet". Det ger studenterna det vetenskapliga och kritiska förhållningssätt som förväntas följa med en akademisk examen.

ATT UTVECKLA utbildningen för framtidens kompetensbehov ställer också krav på ökad samverkan med olika samhällsaktörer. Samverkan beskrivs ofta som en av universitetets kärnverksamheter och omnämns separat. Från regeringshåll har framkommit att man vill se särskilda redovisningskrav för medelstildelning vad gäller samverkan. Självt ser jag samverkan – liksom internationalisering, kvalitet, jämställdhet och inte minst hållbarhetsarbete – som en del av utbildning och forskning som ska integreras i all verksamhet och på alla nivåer. I det ligger grunden för vår framgång.

PAM FREDMAN

GU JOURNALEN

EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

November

CHEFREDAKTÖR & ANSVARIG UTGIVARE
Allan Eriksson 031 - 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR & STF ANSVARIG UTGIVARE
Eva Lundgren 031 - 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 031 - 786 29 29
johan.wingborg@gu.se

GRAFISK FORM & LAYOUT
Anders Eurén 031 - 786 43 81
anders.euren@gu.se

BITRÄDANDE FORMGIVARE
Björn Eriksson

MEDVERKANDE SKRIBENTER
Helena Svensson, Annika Hansson och David Karlsson

KORREKTUR
Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

ADRESS
GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST
gu-journalen@gu.se

INTERNET
www.gu-journalen.gu.se

UPPLAGA
5 800 ex

ISSN
1402-9626

UTGIVNING
7 nummer/år
Nästa nummer ute i mitten av december 2014

MANUSSTOPP
28 november 2014

MATERIAL
För obeställt material ansvaras ej
För ej signerat material ansvarar
redaktionen

Citera gärna, men ange källan

ADRESSÄNDRING
Gör skriftlig anmälan till Ingalill Allvin,
inga-lill.allvin@gu.se

OMSLAG
Gunhild Vidén, professor i latin
Foto: Johan Wingborg

TRYCKERI
Billes Tryckeri AB

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

REKTOR HAR ORDET

2 Vi behöver bli bättre på att rekrytera.

NYHETER

4 De tillbringade en termin i USA - men vad hände sedan?

6 GU sampublicerar mest med nordiska universitet.

7 Inga höga halter av farliga ämnen på Vasagatan 33 men flyttplanerna ligger fast.

8 Godkänt för Gemensamma förvaltningen.

9 GU satsar mer på fristående kurser.

10 Miljöenheten är för självständig, menar utredare.

11 Utredningen vilar på tunn grund, menar miljöchef Eddi Omrcen.

12 Lönesättande samtal fungerar inte om man har dålig arbetsmiljö.

13 God samhällsstyrning ska läras ut på fler universitet.

SAMTAL MED FORSKARE

14 Behövs arbetskraft i en framtid när robotarna tar över?

PROFILEN

16 Gunhild Vidén håller i taktpinnen.

19 Dekan vill återinföra institutionsstyrelser.

REPORTAGE

20 Lekfull fysik lockar skolbarn.

22 Identitet är inget självklart, menar Monica Lindh de Montaya.

24 Vi behöver omvärdera våra moraliska sanningar, hävdar Paul Russell.

26 Trots pris är samverkan inget som meriteras.

28 Åsa Arping om varför kreativitet är viktigt inom forskningen.

29 David Karlsson om det goda samtalet.

31 De har kartlagt studentrörelsen under 60 år.

DEBATT

32 Universitetet måste ta sitt samhällsansvar.

33 Fixeringen vid mätbara mål förödande för en akademi.

PÅ SLUTET

34 Nytt om folk

36 Glimtar från årets största högtid.

Socialantropolog på resande fot

Monica Lindh de Montaya kommer från USA och Venezuela men känner sig mest hemma i Göteborg.

Moralfilosofi angår oss alla

Miljö är vår tids stora etiska utmaning, menar Paul Russell.

Antiken som spegel för vår tid

Att läsa latinska texter är som att öppna en kinesisk ask, menar Gunhild Vidén.

Barnsligt enkel fysik

Genom Upptäckarklubben väcks barnens nyfikenhet för experiment.

Årets doktorspromotion

Dekan Olle Larkö ger pedagogiskt pris till Kerstin Nilsson.

Redaktionen: En självständig tidning en fråga om trovärdighet

VI ÄR GLADA FÖR att rektor har fattat beslut om en ny redaktionell policy. Så frågan är då vad som är skillnaden jämfört med den gamla. Inget i sak, men den nya policyn är uppdaterad och tydligare. Men det viktigaste är att den utgår ifrån Journalistförbundets nya riktlinjer för interna medier. Det betonas att det är en avgörande skillnad mellan kommunikation och journalistik.

Tidningens uppdrag är större än att bara informera eller förmedla ett enkelriktat budskap, som reklam eller

marknadsföring. Tidningen ska utifrån journalistiska principer granska, informera och hålla debatten vid liv. Som Journalistförbundet skriver måste en organisation tåla granskning, både av den egna verksamheten och av dess omvärld. "Om journalistiken inte har en fristående roll, mister den såväl sin demokratiska funktion som sin trovärdighet. I rollen ingår att se läsarna som uppdragsgivare." Det betyder att tidningen garanteras en fri och självständig ställning inom organisationen samt garanteras tillgång till informa-

tion från ledning och övriga anställda. Efter många års väntan står det nu klart att en ny redaktionskommitté ska utses. Fakulteterna har blivit ombedda att komma in med nomineringar. Den tidigare redaktionskommittén var till stor hjälp för oss och vi ser fram emot att samarbeta med de nya ledamöterna.

PÅ FÖREKOMMEN anledning vill vi också passa på att påminna om att tryckfrihetsförordningen även gäller vid Göteborgs universitet. Den innebär bland annat meddelarfrihet, alltså

rätten, även för offentliga tjänstemän, att lämna uppgifter om i princip vilket ämne som helst till media. Den innebär också efterforskningsförbud, alltså förbud mot att efterforska vem som lämnat ett visst meddelande.

Läs gärna vår nya policy, <http://medarbetarportalen.gu.se/styrdokument/kommunikation+och+media/>

Ovärderliga erfarenheter - men hur sprids de?

En stark personlig upplevelse och en ovärderlig insikt i ett annat sätt att undervisa! Det omdömet ger de STINT-stipendiater GU Journalen talat med, som tillbringat ett halvår vid ett utländskt lärosäte.

Men vad hände sedan? Togs deras erfarenheter och nya lärdomar tillvara av universitetet? Svaret är: Nja.

FOTO: JOHAN WINGBORG

»Jag arbetar mer dialogiskt i min undervisning.«

MARITA FLISBÄCK, docent i sociologi, var höstterminen 2011 på Smith College i Massachusetts, ett liberal arts-college för kvinnor. Hon kom hem fylld av entusiasm.

–Lärarna undervisar inom sitt specialområde, de tilldelas med andra ord inte en kurs som de inte är experter i. Och undervisningen består i hög grad av dialoger. Det innebär att läraren driver ett tema tillsammans med studenterna, lägger ut frågor, låter studenterna berätta om sina erfarenheter men håller hela tiden i tråden. Vid exempelvis en föreläsning om sociologen Pierre Bourdieu kunde studenterna bidra med vad de själva hade läst, komma med förslag på vilka inspirationskällor de trodde att han haft och så vidare.

–Man hade också en förmåga att vända problem till något positivt. När jag exempelvis förklarade att jag kände mig osäker på engelsk terminologi föreslog mina amerikanska kollegor att jag skulle använda detta för att be studenterna om hjälp. Och det visade sig vara ett genidrag, studenterna tävlade om att hitta bra förklaringar och begrepp för det jag ville säga.

Tillsammans med idéhistorikern Cecilia Rosengren, som också varit STINT-stipendiat, höll Marita Flisbäck

en presentation om sina erfarenheter på ett pedagogikseminarium på Humanisten. Tanken var att hon också skulle hålla ett seminarium på sin egen institution men det blev aldrig av.

–STINT vill att man skriver en rapport om sin vistelse och för mig blev det ett sätt att dokumentera min USA-termin. Året därpå fick min institution också besök av Rick Fantasia, en professor vid colleget. Och jag tycker att jag har utvecklats personligen och lärt mig arbeta mer dialogiskt i min egen undervisning.

Men någon genomtänkt strategi vid institutionen för att ta tillvara erfarenheterna fanns inte, förklarar Marita Flisbäck.

–Man hade kunnat arrangera ett par seminarier där jag fått mer tid att berätta om övningar och upplägg och om hur man tänker på utbildning i USA, där det är mindre viktigt exakt vilken examen man har än vad det är här. Det kanske är svårt att ta efter det amerikanska systemet men vi kunde föra en diskussion om hur vi skulle kunna tänka annorlunda.

»Undervisningen består till stora delar av diskussioner.«

ANNIKA JAKOBSSON, universitetslektor vid avdelningen för samhällsmedicin och folkhälsa, var höstterminen 2008 på Skidmore College, ett privat liberal arts-college i Saratoga Springs, New York.

– Jag blev överväldigad över hur generösa och omtänksamma alla var. Jag fick själv lägga upp undervisningen för *Obsession and addiction*, den valbara kurs jag skulle ge, samt sätta betyg från A till F. De flesta kurser hade 15 studenter men min var dubbelt så stor. Också studenterna var väldigt tillmötesgående, om det var något jag inte visste räckte genast tio personer upp handen för att hjälpa till.

Annika Jakobsson fick mycket stöd av sin chef på Skidmore, Crystal Moore, som

terminen därpå kom på besök till Sahlgrenska akademien.

– Först var hon här i två veckor, sedan kom hon hit igen på ett tremånadersbesök. Hon blev en del av vår forskargrupp och det är bland annat tack vare hennes bidrag som fem artiklar publicerats på senare år, och flera arbeten är på gång. En artikel publicerades i en välrenommerad tidskrift för kvalitativa studier, säkert hade Crystals bidrag betydelse på grund av att hon hjälpte oss att anpassa texten till amerikanska tidskrifter. Hon deltog också i undervisningen och tog sedan emot två av våra studenter på sitt college.

Annika Jakobsson har också presenterat sina erfarenheter vid seminarier, både på institutions- och fakultetsnivå.

FOTO: JOHAN WINGBORG

– Vi startade en masterutbildning på engelska i folkhälsovetenskap 2010, och att jag blev så trygg i att undervisa på engelska under tiden i USA gjorde att det var stimulerande och roligt att ansvara för undervisning och vara studierektor för det nya programmet.

Vi har mycket att lära av undervisningsmetoderna i USA menar Annika Jakobsson, även om de inte på ett enkelt sätt kan överföras till svenska förhållanden.

– Undervisningen består till stora delar av diskussioner, vilket fungerar eftersom eleverna redan tidigt tränas i att vara kommunikativa. Det skulle inte riktigt fungera här. Men erfarenheter och kontakter från andra länder är ovärderligt.

FOTO: JOHAN WINGBORG

»Vi står och stampar i Göteborg, det går alldeles för långsamt.«

CLEMENS CAVALLIN, lektor i religionsvetenskap, var förra hösten på Haverford college, ett klassiskt college för liberal arts.

– Det var fantastiskt att kunna fördjupa sig i ett ämne tillsammans med de engagerade och duktiga studenter som jag träffade två gånger i veckan under en hel termin. Jag försöker ta med mig dessa erfarenheter in i undervisningen här hemma med mycket akademiskt skrivande och seminarier där vi diskuterar paper. Men det fungerar bättre på högre nivåer med lite mindre grupper.

När han kom hem berättade han om sina erfarenheter för hela institutionen samt talade under en informationsdag om STINT.

– Utbytet i USA gav mig en

insikt och ett annat perspektiv på hur saker och ting fungerar. Personliga erfarenheter gör att man har så mycket att berätta. Jag försöker också inspirera och entusiasmera andra att komma iväg.

Men ett halvår var lite väl kort för att komma in ordentligt i ett amerikanskt arbetssätt, menar han.

– Det var givande och lärorikt, men också utmanande för att så mycket var annorlunda. Jag tar med mig erfarenheterna som lärare men också i mitt arbete som viceprefekt för internationellisering och samverkan.

För Clemens Cavallin är den stora utmaningen för liberal arts, men också för annan utbildning, att ta vara på IT-revolutionen

som MOOC-kurser. För ett privat elitcollege är det lättare att konkurrera med små studentgrupper och god undervisningskvalitet men hur ska ett stort universitet som GU skilja ut sig?

– Vi står och stampar här i Göteborg, det går alldeles för långsamt. Egentligen borde alla återkommande föreläsningar med fler än 20 studenter filmas och läggas ut, så att vi kan frigöra tid för ny pedagogik. Men för att det ska bli verklighet krävs att någon tar ett beslut och skjuter till resurser. Vi kan inte förvänta oss att enskilda lärare ska börja fippla med en videokamera.

**EVA LUNDGREN
OCH ALLAN ERIKSSON**

Karolina Catoni på International Centre

"Erfarenheterna ska omsättas i praktiken"

På GU är det främst institutionerna som har ansvar för hur erfarenheterna tas tillvara. På central nivå har det hittills inte gjorts mycket, förutom ett öppet seminarium med en av stipendierna. Men till våren planeras det fler aktiviteter, menar Karolina Catoni på International Centre.

– Men vi behöver en större diskussion som inte bara handlar om deltagarnas personliga erfarenheter utan också om hur den kan knytas till pedagogisk utveckling och meritvärde. Det är ett bra läge att föra upp frågan på agendan nu när utlandsundervisning är ett av kriterierna för att bli excellent lärare.

Hon påpekar att personalmobilitet är en viktig del av universitetets strategiska internationalisering, vilket lyfts fram i både Vision 2020 och internationaliseringspolicyn.

Hur tänker STINT när de utnämner stipendier? Hans Pohl, programansvarig på STINT, framhåller att de under ansökningsomgången ser till att en eller flera representanter från lärosätet finns med och berättar hur de tänker dra nytta av att ha en lärare utomlands en termin.

– Om man från lärosätet har svaga planer på hur de inhämtade kunskaperna ska ge ringar på vattnet, det vill säga komma fler till del efter hemkomst, blir kandidaten inte beviljad ett stipendium. Den sökande måste också ha en god plattform och förankring på lärosätet för att bli utvald.

– Därutöver uppmantrar vi stipendierna under hela tiden, från det att de blivit utvalda, att fundera över hur erfarenheterna ska omsättas i nyttor på hemmaplan.

STINT ordnar därför tre seminarier, ett före, ett under och ett efter utlandsperioden.

– Vi har också kommit igång med en alumniverksamhet där alla som deltagit i programmet – hittills är det bortåt 150 personer – kan utbyta erfarenheter och hjälpa varandra att bidra till förändringar. Denna verksamhet är ännu i sin linda men har potential att bli betydelsefull.

Samarbete lönar sig

GU hävdar sig rätt väl när det gäller internationell sampublicering men hamnar ändå en bit efter de närmaste konkurrenterna.

Det visar en ny studie.

I topp hamnar fem nordiska universitet men samarbetet med Harvard University är det som betalar sig bäst.

HANS POHL, som är programchef för Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning (STINT), har kartlagt forskningssamarbeten vid de tio största lärosätena i Sverige under perioden 2009–2013, i samarbete med det holländska analysföretaget Elsevier.

– Vi vill se om pengarna som vi lägger på internationalisering av högre utbildning och forskning gör någon skillnad och för oss är det ett sätt att följa upp och ta fram nya mätmetoder för att visa på nyttan, säger Hans Pohl.

Studien visar i vilken mån forskningsartiklar som har medförfattare från utländska universitet citeras i högre grad. Citeringsmetoden som använts ger en bild av hur stort samarbetet är i så kallade ”samarbetskvadranter”, där bollarnas placering på den grafiska presentationen avspeglar graden av citeringseffekt och deras storlek av antalet sampubliceringar.

Ett av de viktigaste resultaten är att internationella sampubliceringar gynnar svenska lärosäten. Ett annat är att ju större

geografiskt avstånd det är inom samarbetena, desto större blir citeringsgenomslaget.

– Att internationella forskningssamarbeten har en positiv effekt på citeringar var kanske väntat, men att det var en så samstämmig bild förvånade mig. Ju längre bort samarbeten ligger, desto mer lönar det sig. För att få till ett internationellt samarbete med topprankade universitet måste du vara riktigt bra. Duktiga forskare samarbetar med duktiga forskare.

MEN ÄVEN samarbeten på närmare avstånd har en positiv effekt på citeringar.

På GU:s tio-i-topplista över samarbetspartner hamnar Köpenhamns universitet på första plats med flest sampublicerade artiklar (484). Sedan följer Oslo, Helsingfors, Bergen och Århus. På femteplats kommer Harvard University, tätt följt av University College of London och ytterligare tre i Storbritannien. Men det som ger högst poäng, det vill säga som mest gynnar både det egna lärosätet och det utländska, är samar-

betet med Harvard University.

– Det samarbetet har tydlig nytta för båda parter. Det förvånade mig att Harvard har så stor nytta av samarbete med svenska lärosäten. Det betyder att vi från Sverige har något att erbjuda.

MEN GU:S ANDEL av internationell sampublicering ligger på 49,7 procent jämfört med genomsnittet på 52 procent, det vill säga ett snäpp under Stockholm, Lund och Uppsala. Vad beror det på?

– Det är väldigt stora skillnader mellan olika discipliner. Medan fysik och astronomi i mycket hög grad präglas av sampubliceringar gäller det inte i samma utsträckning för humanistisk och samhällsvetenskaplig

Hans Pohl

»Det förvånade mig att Harvard har så stor nytta av samarbete med svenska lärosäten.«

HANS POHL

forskning. Däremot står sig GU väl inom medicinsk forskning.

Man skulle kunna tro att samarbetet med Chalmers och Borås högskola skulle ge höga citeringspoäng, men så är inte fallet.

– Den ömsesidiga nyttan ligger i alla fall inte på det planet, säger Hans Pohl. Men det kan finnas synergieffekter som man inte tar tillvara i tillräckligt hög grad eller så ger inte samarbeten inom multidisciplinära discipliner så hög citeringseffekt.

Studien visar att Stockholms universitet har stor spridning i världen med Stanford University på första plats, men på listan finns även universitet från Italien och Frankrike.

TROTS SIN LILLA storlek, befäster Sverige sin position som en av de ledande forskningsnationerna i världen. Sedan 1996 har andelen internationella samarbeten – med minst en forskare från Sverige och en från utlandet – ökat från 35 procent till närmare 60 procent 2013.

– Det är inte så konstigt att Sverige har fler sampubliceringar, det hänger ihop med att vi är väldigt internationella, både inom forskningen och inom industrin. Dessutom är det naturligt att mindre länder har fler internationella samarbeten.

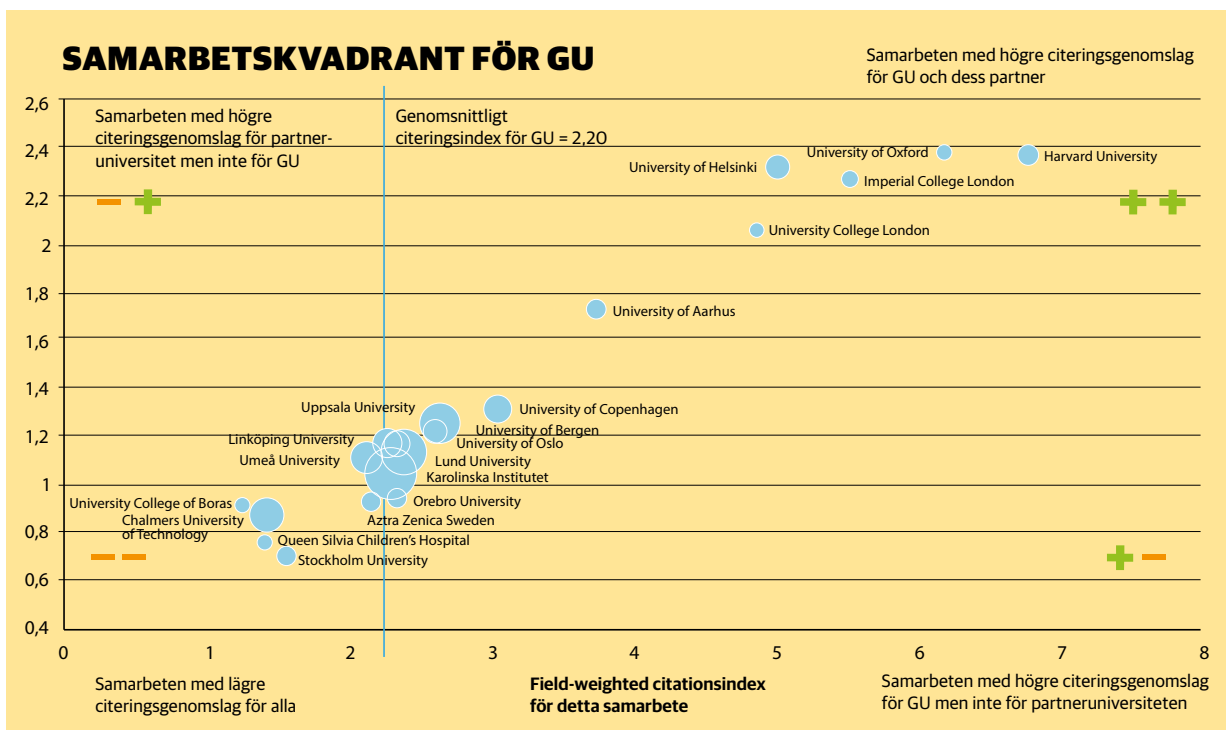
Men ibland ligger samarbetspartnerna närmare än vad man tror. Köpenhamns universitet hamnar på tio-i-topplistan bland 8 av de 10 svenska lärosätena. Det resultatet kom som en överraskning, menar Hans Pohl.

- TILL VISS DEL kan det bero på geografisk närhet, men enbart det kan inte förklara varför Köpenhamns universitet är så dominerande. Det är ett stort och duktigt universitet och det är absolut inget fel att samarbeta med dem, men vad jag vet är inte de forskningsprogram som gynnar samarbeten inom Norden så stora att det kan förklara detta.

Hans Pohl varnar för att dra för stora växlar på studien eftersom citeringsmetoden mer gynnar naturvetenskaplig och medicinsk forskning, som är mer internationell till sin natur. En annan nackdel är att ett relativt litet samarbete kan leda till ett högt citeringsgenomslag.

– Det ger oss inte hela sanningen. Men det är ett försök att skapa en mer kvalificerad analys av värdet med sampubliceringar.

Ökning/minskning i FWCI för samarbetsparten i relation till dennes genomsnittliga sampubliceringar.

GU:s internationella bollar är ganska små jämfört med de nationella, som hamnar i mitten, nära medelvärdet. Det betyder att Lund, Uppsala, Stockholm, KI och KTH har en forskningsprofil som är mer internationell.

ALLAN ERIKSSON

Inget farligt men huset ska ändå lämnas

Inga hälsofarliga halter av skadliga ämnen, det är resultatet av SP:s undersökning av huset på Vasagatan 33.

Men ledningen står fast vid beslutet att säga upp lokalerna så snart som möjligt.

ÄNDA SEDAN hösten 1999 har medarbetare på Vasagatan 33 klagat på dålig lukt och medförande besvär av olika slag, som irriterade ögon, trötthet och yrsel. Ett antal undersökningar har gjorts, som inte gett några tydliga utslag av förhöjda värden av farliga ämnen. Olika åtgärder har också genomförts genom åren, exempelvis installerades 2009 ett fläkt- och kylsystem och 2011 klimatanpassades ett antal rum. Men problemen har bara ökat. Efter en renovering av en tidigare privatbostad 2012 upplevde ett tiotal medarbetare så stora besvär att de flyttades till andra lokaler.

Till slut bestämde områdeschef Anna Lindholm att större delen av huset skulle utrymmas, vilket också skedde våren 2014.

– Jag fattade beslutet mot bakgrund av det ökade antalet medarbetare i huset som uttryckt oro tillsammans med upplevda besvär under hösten 2013. I dialog med facken, berörda chefer och arbetsmiljöombud gjorde jag bedömningen att det var nödvändigt att flytta till andra lokaler, förklarar Anna Lindholm.

UNDER TIDEN FICK Sveriges tekniska forskningsinstitut, SP, i uppdrag att göra ytterligare mätningar i huset. Nu är deras rapport klar.

Några hälsovärdiga halter av skadliga ämnen har SP inte funnit. Däremot uppmättes obehagliga lukter, bland annat av fenol, samt fuktskador. SP kommer dock fram till att det inte kan uteslutas att problemen lett till ”upplevd ohälsa vid arbete i lokalerna”.

– SP:s utredning ligger i linje med tidigare undersökningar, förklarar huvudarbetsmiljöombud Klas Ternblad. Det finns inget direkt hälsovärdigt i huset, däremot lukter och fukt, vilket gör lokalerna allmänt olämpliga.

– Det är förstås skönt att veta att det inte finns några farliga ämnen här, förklarar Frida Wiklander, arbetsmiljöombud på ekonomienheten. Men utredningen innebär en upprättelse för de medarbetare som haft symtom men ibland fått höra att de kanske inbillar sig.

Arbetsmiljöhandläggare Adrian Nählinder, som suttit i huset i många år, menar att den upplevda ohälsan är väldokumenterad.

– Det är bra att man undersökt saken

FOTO: JOHAN WINGBORG

»Men tråkigt nog tycks jag ha utvecklat en överkänslighet mot vissa ämnen.«

ADRIAN NÄHLINDER

ordentligt och det känns betryggande att halterna av ämnen ligger under gränsvärdena. Men tråkigt nog tycks jag ha utvecklat en överkänslighet mot vissa typer av ämnen som gör att jag inte kan vistas i huset en längre tid och som jag aldrig kommer att bli av med. Upplevelsen är allt, oavsett vad man hittar.

Trots att huset inte är farligt att vistas i kommer GU ändå inte att förnya sitt kontrakt med fastighetsägaren Wallenstam, förklarar Per Sundqvist, chef på fastighetsenheten.

– I dagsläget har vi två alternativa förslag men inget är klart. Vi jobbar för en perma-

nent lösning för alla tidigare medarbetare på Vasagatan 33, men det är mycket svårt att hitta lämpliga lokaler i centrum.

SP:S RESULTAT kommer inte som en överraskning, förklarar Per Sundqvist.

– Det var det jag visste. Rapporten stämmer med tidigare mätningar, men eftersom människor mått dåligt är det viktigt att få klarlagt att det inte finns några ämnen i huset som ligger över gränsvärdena. Men lokalerna på Vasagatan 33 är inte särskilt ändamålsenliga. Det är dyrt eftersom det är stora rum och långa korridorer. Att flytta till moderna lokaler kan bli billigare per arbetsplats, även om de är dyrare per kvadratmeter.

Huvudavtalet kan tidigast sägas upp den 30 september 2015, men Per Sundqvist påpekar att GU ändå inte kan lämna dem förrän de hittat alternativ.

– Det finns också en rad tilläggsavtal, varav ett löper ända fram till 2021. Hur vi ska hantera detta blir en förhandlingsfråga med Wallenstam.

GRUNDHYRAN FÖR Vasagatan 33 ligger på 6 miljoner kronor per år. Med tilläggsavtalen hamnar kostnaden på 9 miljoner kronor.

Personalenheten finns sedan i våras på Drakegatan i Gårda. Grundhyran är på 2,1 miljoner kronor per år. Till detta tillkommer andra kostnader som el och värme.

– Det kostar alltid att lämna lokaler i förtid, det blir dubbel hyra under en period, hur man än gör, påpekar Per Sundqvist.

Någon sammanställning av hur mycket flytt, mätningar och dubbla hyror kostat är ännu inte klar. Men enligt Anna Lindholm kommer de extra kostnaderna att tas av balanserat kapital.

ALLAN ERIKSSON OCH EVA LUNDRÉN

FAKTA

SP har gjort en utredning av miljön på Vasagatan 33. Man konstaterar fuktskador i ytter- och innerväggar på plan 1, fuktskada i rum 215 och i rum 619, samt i ytterväggar och under fönster på plan 7. Inga farliga halter av ämnen i luften kan konstateras, däremot luktpotenta ämnen i nästan alla luftprov. Dessa kan sannolikt kopplas till linoleumgolven samt till ”tjärkorken” som i okänd omfattning finns i byggnadskonstruktionen. Låg luftomsättning ökar risken att nå luktande halter. Det kan inte uteslutas att de redovisade bristerna bidragit till upplevd ohälsa vid arbete i lokalerna.

Fler har fått jobb

► **Efter åtta månader** har GU ett överskott på 50 miljoner kronor istället för det underskott på 25 miljoner som prognosen visade på i april. Det beror på att personalkostnaderna och andra kostnader ökat i långsammare takt. Fakulteterna har inte heller kommit igång som planerat med satsningarna för att minska sina överskott.

Antalet anställda fortsätter att öka, i år med cirka 100 heltider. Även bidragen fortsätter att strömma in, främst från forskningsråd och EU.

Om prognosen står sig kommer GU, vid årets slut, att ha ett myndighetskapital på 977 miljoner kronor. Det har ökat sedan 1999.

Film och ekonomisk historia flyttar

► **Den segdragna flyttrockaden** på Storgatan ser ut att vara löst. Knäckfrågan har varit vem som ska betala ombyggnadskostnaderna för att Film ska få samma standard i de nya lokalerna. Uppgårelsen

innebär att Handelshögskolan, Samhällsvetenskapliga fakulteten och Gemensamma förvaltningen delar på kostnaderna med tre miljoner vardera. Det innebär att ekonomisk historia, som hittills har funnits på Sprängkullsgatan, kan flytta till Storgatan och dela lokaler med övriga delar inom institutionen för ekonomi och samhälle som hör till Handelshögskolan.

Liten ökning av betalande studenter

► **Antalet studenter** som betalar studieavgifter ökar, men från en låg nivå. I höst började 81 studenter som kommer från länder utanför EU och ESS att läsa vid Göteborgs universitet, 10 fler än hösten 2013. Som tidigare år kommer flest studenter från Kina men i år ligger Iran och Etiopien på delad andra plats. Orsaken till ökningen är att Svenska institutet har delat ut fler stipendier.

Förslag på marin institution

► **I september** förra året sade Naturvetenskapliga fakultetsstyrelsen nej till ett förslag om att inrätta en institution för marina vetenskaper. Men efter protester från 56 marint inriktade medarbetare tillsattes en intern arbetsgrupp som åter utrett frågan. Deras förslag är nu klart och går ut på att en marin institution ändå inrättas, förslagsvis den 1 juli 2015.

– Det marina området är en viktig profilfråga för Göteborgs universitet, där vi skulle kunna bli världsledande, förklarar dekan Elisabet Ahlberg. Men det är min bestämda uppfattning att utan en marin institution blir det svårt för GU att kraftsamla kring och utveckla den maritima verksamheten.

Tre institutioner berörs: biologi och miljövetenskap, kemi och molekylärbiologi samt geovetenskaper. Det är fakultetsstyrelsen som bestämmer om institutionsindelning på fakulteten och förhoppningen är att ett beslut skall fattas vid fakultetsstyrelsens möte den 11 december.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Det går åt rätt håll

Den andra utvärderingen av Gemensamma förvaltningen visar att det går framåt, vilket gläder universitetsdirektör Jörgen Tholin. Fast han påpekar att mycket finns kvar att göra.

Men David Karlsson, forskare i offentlig förvaltning, tycker det är svårt att dra slutsatser av en nöjdhetsundersökning.

FÖR ANDRA ÅRET i rad har synen på Göteborgs universitets centrala förvaltning utvärderats i en enkät. Resultaten pekar på att medarbetarna har mer positiva upplevelser och erfarenheter av Gemensamma förvaltningen än för ett år sedan.

– Det går åt rätt håll, inte bara generellt utan i varje enskild fråga. Vi har bättre värden i år än vi hade i fjol. Samtidigt har vi en lång väg kvar, säger universitetsdirektör Jörgen Tholin om rapporten som nu är klar.

HAN TYCKER DET är glädjande att fler är nöjda än missnöjda och att nästan hälften anser att förvaltningen lever upp till de krav som ställs. Men den största förändringen är att allt fler inom förvaltningen anser sig ha tillräckligt med kunskap och förståelse för universitetets kärnverksamhet.

– Men vi kommer aldrig till ett läge där samtliga medarbetare är nöjda med förvaltningen, men

vi ska så klart röra oss i den riktningen, säger Jörgen Tholin.

Men vad är förklaringen till det förbättrade resultatet?

– Jag tror det beror på att vi pratar om just de frågorna. Det har ett stort värde i sig. Det är medarbetarna på Gemensamma förvaltningen som har gjort jobbet. Bland annat har vi arbetat mycket med bemötande och service.

MEN ENKÄTEN mäter, enligt Jörgen Tholin, bara en del av de uppdrag som ligger på Gemensamma förvaltningen.

– Det vore farligt att stirra sig blind på enkäten. De flesta har kontakt med GF när det gäller IT, fastighet och telefoni. Men GF måste jobba med hela sitt uppdrag, som att svara upp mot alla krav som ställs på oss som statlig myndighet, frågor som inte enkäten tar upp.

Men att cirka hälften av alla anställda är nöjda är knappast en hög siffra, framhåller David

Karlsson, docent i offentlig förvaltning på Förvaltningshögskolan och huvudarbetsmiljöombud. Han manar till försiktighet när det gäller nivåskattning av nöjdhet i enkäter.

– När en organisation utvärderar sig själv finns ofta starka motiv för att använda resultaten för att öka ledningens legitimitet. Det är fullt möjligt, till och med troligt, att personalen efter år av turbulens är mer nöjda nu när GF börjat stabilisera sig efter omorganisationen. Men jag skulle ändå vara försiktig med att slå mig för bröstet. Det kan sticka i ögonen på de många som fortfarande är missnöjda. I ett systematiskt kvalitetsarbete är det förvisso tillåtet att glädjas åt framsteg, men det viktigaste är att fokusera på problemen och utmaningarna.

JÖRGEN THOLIN pekar på att det faktiskt går att åstadkomma förändringar.

– Vår ambition måste vara att fler uppskattar vårt arbete och att vi skapar ett värde för organisationen. Enkäten ska ses som en del av ett omfattande och systematiskt kvalitetsarbete.

I enkäten framkommer en klyfta mellan den centrala administrationen och kärnverksamheten, men hur kan det gapet minskas?

– Genom ett systematiskt kvalitetsarbete. Vi ska fortsätta att erbjuda en god och tydlig servicenivå, jobba bort stuprör i organisationen och se till det finns flow i hela kvalitetsarbetet.

Jörgen Tholin säger att han inte känner till något annat lärosäte som gör liknande undersökningar.

- DET ÄR NACKDELEN med nytänkande. Men även vårt arbete med audits har rönt internationell uppmärksamhet och många kommer hit för att lära sig mer.

Tanken är att det ska göras en uppföljning om två eller tre år.

– Med tanke på den enkättrötthet som finns, kommer vi inte att göra en ny enkät nästa år. För mig är det viktigaste att vi inte hukar oss, utan att vi med rak rygg och stolt blick kan säga att vi arbetar på Gemensamma förvaltningen, att även vi bidrar till universitetets utveckling.

ALLAN ERIKSSON

Fler fristående kurser ger bredare utbildning

Antalet fristående kurser har gått ner på senare år, till förmån för program. Nu gör Utbildningsnämnden en särskild satsning på 3 miljoner kronor för att få fakulteterna att värna också om kurser.

Dessutom kommer en satsning på blended learning för att stödja lärare som vill komplettera sin undervisning med olika datoraktiviteter.

DET EKONOMISKA STÖDET till fristående kurser, som Utbildningsnämnden äskat, är på 3 miljoner kronor årligen under tre år. Pengarna tas av balanserat kapital och tanken är att satsningen ska ge en tydlig signal om betydelsen av kurser för fort- och vidareutbildning, samt för allmänbildning. Det förklarar vicerektor Mette Sandoff.

– Fristående kurser är ofta mindre lönsamma än program, med lägre genomströmning och färre sökande. Så trots att ingen kanske egentligen vill det, är det ofta sådana kurser man sparar in på när det är ont om pengar. Därför gör Utbildningsnämnden denna insats, men det är fakulteterna som avgör vilka kurser som kan komma i fråga.

I SAMARBETE MED Chalmers startar från och med i höst även en satsning som ger masterstudenter möjlighet att, inom ramen för valbara kurser på masterprogram, friare välja vad som ska ingå i examen.

– Istället för ytterligare en kurs i exempelvis ekonomi kan en Handelsstudent välja att läsa engelska eller kanske en teknikkurs, förklarar Mats Edvardsson, samordnare på universitetsledningens stab. Tidigare har den här typen av samarbete mellan olika fakulteter försvårats på grund av olika prislappar på olika utbildningar. Från och med i höst kommer dock inga ekonomiska transaktioner att krävas; det kostar ju inte mer om det bland studenterna i en engelskurs också sitter en teknolog.

På Naturvetenskapliga fakulteten har man tydliggjort sitt bildningsuppdrag genom en ny modell. Den innebär att bildningskurser ska utgöra 5 procent av utbildningsuppdraget, varken mer eller mindre.

– **INSTITUTIONERNA** ska ha huvudfokus på ordinarie utbildning, förklarar utbildningsledare Marie Strandevall. Men självklart är bildningskurser, alltså kurser utan annat än grundläggande förkunskapskrav, också viktiga. Det handlar ju både om att föra ut vår forskning till allmänheten och om att få fler studenter intresserade av naturvetenskap. Men många av våra ordinarie studenter läser även en fristående kurs i exempelvis marinbiologi för att bredda sig, trots att de inte alltid kan räkna in den i examen.

ILLUSTRATION: TOMAS KARLSSON

Ytterligare en satsning är Utbildningsnämndens utlysning av utvecklingsmedel på 5 miljoner kronor där två områden är prioriterade. Det första är utbildningsprogram på avancerad eller forskarnivå, som kan attrahera studenter från exempelvis icke-europeiska länder.

– För att komma ifråga måste tre kriterier uppfyllas, förklarar Mette Sandoff. De ska vara fakultetsövergripande, samhällsutmanande samt självklart på engelska. Det andra prioriterade området är utbildning som bygger på blended learning, alltså utbildning som kombinerar traditionella klassrumsmetoder med datoraktiviteter.

»Fristående kurser är ofta mindre lönsamma än program«

METTE SANDOFF

Förra året tillsatte också Utbildningsnämnden en arbetsgrupp som under våren tagit fram ett förslag på hur en GU-gemensam infrastruktur som stödjer blended learning bör se ut.

– Om en lärare vill göra sin kurs tillgänglig på nätet ska hen inte hindras av att det exempelvis inte finns någon plats att spela in på eller att kompetens saknas, förklarar Maria Sunnerstam, gruppleddare på PIL-enheten. Därför har vi dels undersökt vilka resurser som finns idag, dels försökt ta reda på vilka behoven kan vara. Tanken är att universitetet centralt ska erbjuda de viktigaste licenserna samt ett grundutbud av möjligheter att göra inspelningar eller hålla nätburna seminarier. Sedan kan fakulteter eller institutioner bygga på om de har särskilda behov.

Mette Sandoff

I vissa fall vill en lärare kanske göra en högkvalitativ inspelning. Medieteknik har en studio som går att boka för sådana produktioner, inom Humanistiska fakulteten finns också en videostudio med möjligheter till professionell inspelning och även på PIL-enheten testas just nu en nyligen utrustad studio. Men utredningsgruppen föreslår att man undersöker vad det skulle kosta att ha en studio på varje campusområde. Inom ramen för satsningen ingår förstås också att utveckla support och utbildning till undervisande personal.

– Men det kanske är viktigare med teknik som är så enkel att varje lärare kan använda den, utan speciell utbildning, påpekar Maria Sunnerstam. Många lärare är intresserade av blended learning men har ont om tid. De kanske varken kan eller vill sätta sig in i komplicerade manualer.

CITATET

»I decennier har svensk forsknings- och innovationspolitik fördelat stora belopp utan evidens om i vilka miljöer de viktigaste innovationerna skapas. Ingen av de många offentliga forsknings- och innovationsutredningarna har försökt ge svar på denna grundläggande fråga.«

DET SKREV THOMAS HEDNER, PROFESSOR I KLINISK FARMAKOLOGI, MED FLERA, PÅ SVD-BRÄNNPUNKT DEN 13 OKTOBER 2014.

Rankningar bör tas med en stor nypa salt

► **De ger en ganska skev bild** av lärosätenas forskning och utbildning. I vissa fall helt missvisande. Det framgår av en nordisk granskning av de mest inflytelserika rankningsinstituten.

– Vår rapport ger ammunition till dem som inte tycker att universitetens huvuduppgift är att sträva efter en viss plats på rankingslistorna, säger Mats Benner, sociolog och gästforskare på KTH, i en intervju till Campi, KTH:s personalnyheter.

Han är en av författarna bakom det nordiska institutet NIFU:s granskningsrapport av Shanghailistan och Times Higher Education. Forskarna har tittat närmare på kriterierna som instituten använder och vilken tyngd de ges när rankningen fastställs. Slutsatsen är att rankningen säger relativt lite om världens lärosäten.

Shanghailistan har tidigare kritiserats för att ge höga poäng till universitet med vetenskapliga priser i bagaget. Exempelvis kan en Nobelpristagare hundra år bakåt i tiden ge lika mycket genomslag som tiotals vetenskapliga forskarpublikationer senaste decenniet.

– Jag håller med om rapportens slutsatser, som inte utgör någon överraskning. Den är beställd av Norges Kunnskapsdepartement och eventuellt kan den minska entusiasmen för rankningar i Norge, säger Magnus MacHale Gunnarsson på analys och utvärdering vid GU.

Läs mer: www.nifu.no/publications/1153160/.

GU över 200-strecket

► **Göteborgs universitet** tappar en placering på QS World University Rankings, från 206 till 205. Trots att det totala poängvärdet för GU:s del ökade, framför allt i Academic Reputation och Citation per Faculty, tappade universitetet en placering. QS-listan lägger stor vikt vid enkätundersökningar där frågor ställs om vilka lärosäten som har bäst rykte.

– En välvillig tolkning är att lärosätena i vårt spann knappar in på lärosätena ovanför, så att gapet minskar, säger Magnus MacHale Gunnarsson på analys och utvärdering. Men det kan också bero på metodologiska förändringar. Sammantaget är listan instabil och det är oklart hur lärosäten förändrar sin placering från ett år till ett annat.

Självständig enhet ifrågasätts

Stora framgångar och en nationell förebild på miljöområdet, men det räcker inte. En extern utredare föreslår att miljöenheten får ett kraftigt minskat uppdrag. Nästa år försvinner de extra projektmedlen och flera anställda hotas av övertalighet.

KONSULT OLLE HÄGGBOM fick tre direktiv: att se över miljöenhetens uppdrag, identifiera externa respektive interna beslutade uppgifter samt att göra en översyn av miljöenhetens uppdrag. Han kommer fram till att miljöenheten gör betydligt mer än vad som bör ingå i deras uppdrag.

– Jämfört med andra lärosäten har miljöenheten varit väldigt ambitiös och engagerad i många frågor som ligger nära kärnverksamheten. Det är uppgifter som tar mycket resurser och som är svåra att avgränsa, säger Olle Häggbom som menar att det är viktigt att, som många andra lärosäten gjort, skilja på arbetet med det interna miljöledningssystemet och mer allmänt arbete kring hållbar utveckling.

När klimatstrategin infördes 2010 gjordes en större satsning på miljöenheten, 2,8 miljoner extra under fem år, totalt 14 miljoner kronor. De utökade medlen, som främst gått till fler fasta anställningar, räcker bara ett år till. Sedan upphör projektet.

– **DET ÄR EN** tuff uppgift men det är ett ledningsansvar att i god tid förbereda en anpassning tillbaka av personalstyrkan. Miljöenheten har en stor bemanning jämfört med hur det ser ut vid andra lärosäten, även om man räknar bort de tillfälliga projektmedlen, säger Olle Häggbom, som i rapporten presenterar en lista på 20 rekommendationer som universitetet har att ta ställning till.

I utredningen framhålls det att miljöenheten leds av en ”kraftfull miljöchef som mycket självständigt och skickligt driver och kommunicerar frågor om miljö och hållbar utveckling”.

– Miljöenheten har varit väldigt autonom, påpekar Olle Häggbom. Eftersom enheten

ingår i ett område inom den Gemensamma förvaltningen blir det organisatoriskt komplicerat när enheten agerar så självständigt.

Men kan inte en förklaring till miljöenhetens framgångar vara att de varit så självständiga och kunnat driva frågor fritt?

– Jo, det kan ha sina fördelar med en kraftfull miljöenhet och top-downstyrning. Men nackdelen är att andra enheter och funktioner där miljöhänsyn ska ingå som en naturlig del abdi-

Ett annat förslag är att avskaffa klimatrådet, som varit ett slags expertråd, när klimatstrategin löper ut och istället inrätta ett miljö- och hållbarhetsråd.

– Jag har inte hittat någon dokumentation om vad de har gjort och rådet har inte fått den funktion som var avsedd från början. Jag tycker det är bättre att ge uppdraget att driva frågor om hållbar utveckling inom utbildning och forskning till GMV, Göteborgs universitets miljövetenskapliga centrum. Jag tror att man får ett större genomslag om frågorna flyttas dit och om man samarbetar mer med Chalmers.

»... vill man vara ledande är det bättre att satsa på miljöprofil inom utbildning och forskning.«

OLLE HÄGGBOM

kerar och riskerar att inte ta sitt ansvar. Göteborgs universitet kan bara åstadkomma en förstärkt miljöprofil genom att miljö- och hållbarhetsfrågor drivs ute i verksamheten.

OLLE HÄGGBOM konstaterar att alla mål i klimatstrategin, förutom vad gäller resor, har uppnåtts.

– Minskad koldioxidbelastning sker idag dock huvudsakligen utan hjälp av en miljöenhet och den tekniska utvecklingen och de ekonomiska drivkrafterna leder till energibesparingar. Miljömedvetandet har snabbt blivit allmänt spritt och ses som en självklarhet bland anställda. Göteborgs universitet har inte längre en unik ställning inom miljöområdet, andra lärosäten har kommit i kapp. Mer än hälften har idag högsta eller näst högsta poäng i Naturvårdsvärdsverkets ranking av miljöledningssystem.

– Det går inte längre att särskilja sig med bättre miljöarbete, utan vill man vara ledande är det bättre att satsa på miljöprofil inom utbildning och forskning.

HAN FÖRESLÅR också att flytta miljöenheten rent fysiskt till lokaler som ligger nära exempelvis fastighetsenheten.

– Jag tar inte ställning till om det ska vara en enhet eller en sektion men arbetet med det interna miljöarbetet, som bör vara huvudfokus för miljöenheten, hör hemma på den nivån.

Det är också oklart vad som händer med miljöchef Eddi Omrcens roll. I utredningen presenteras olika lösningar, en av dem innebär att titeln avskaffas.

På frågan om vad som blir nästa steg svarar Anna Lindholm, som är verksamhetschef för administrativt stöd, att den externa utredningen ska ses som ett sätt att få ett utifrånperspektiv på hur verksamheten kan drivas vidare med minskad budget.

– Utredaren föreslår att miljöfrågorna även fortsättningsvis bör prioriteras högt men det är den organisatoriska modellen som ifrågasätts. Det finns ännu inget konkret förslag från arbetsgivarens sida utan vi arbetar brett för en bra lösning.

ALLAN ERIKSSON

Miljöchef dömer ut utredning

- Vi har ett uppdrag! Det har vi jobbat utifrån hela tiden, menar miljöchef Eddi Omrcen som är djupt besviken på utredningen som han menar vilar på tunn grund.

ATT UTREDNINGEN skulle vara kritisk hade Eddi Omrcen på känn. Direktivet var att ge förslag på hur verksamheten skulle se ut efter 2015, då de extra projektmedlen löper ut.

– Det sägs en del negativa saker om oss, vilket vi får vara beredda på, men i mina ögon har utredaren ett förlegat synsätt på miljö- och hållbarhetsarbete genom att reducera miljöfrågorna främst till energi och avfallshantering.

Eddi Omrcen vill inte lägga skulden på utredaren som har haft ett specifikt uppdrag, men han tycker det är uppenbart att utredaren saknar både kunskap och erfarenhet av området och att han därför drar fel slutsatser.

- DET ÄR EN FYRKANTIG och gammaldags utredning. Konsulten har inte riktigt förstått hur vi på GU arbetar med vårt miljöledningssystem. Han träffade bara fyra av oss på enheten en gång under tre timmar. Efter det hörde han inte av sig mer. Listan över kontaktpersoner är långt ifrån fullständig, han har bland annat inte intervjuat rektor, föreståndaren för GMV eller någon dekan eller prefekt.

Eddi Omrcen frågar sig också varför utredaren inte har förklarat den metod han har använt, urval av dokumentation och intervjuer samt källförteckning.

Dessutom tycker han att de rekommendationer som utredaren föreslår, förutom några avsnitt om klimatstrategin, bör sättas i relation till vilken sorts nytta som miljöenheten bidrar till och vilka resultat som uppnåtts.

- VI REDOVISAR VÅRA resultat varje år i relation till uppsatta mål och uppdrag. Det finns pengar att spara på miljö. Under 2013 sparade GU 4 miljoner kronor på energiområdet. Mängden avfall har minskat med nästan 30 procent sedan 2009.

Han tycker det är oräddvinst att miljöenhetens arbete jämföras med hur det ser ut på de flesta andra lärosäten.

– Utredaren tycker att vi är en för självständig enhet och föreslår att vi ska inordnas i linjen och enbart arbeta med det interna miljöledningssystemet. Men om vi ska utveckla den

Eddi Omrcen tycker att utredningen borde ha satt målen i relation till vilken sorts nytta som miljöenheten bidrar till och vilka resultatet som uppnåtts.

nya moderna administrationen gäller det ju att samarbeta med alla enheter inom förvaltningen och med institutioner och fakulteter. Det är det som jag har tagit fasta på.

EDDI OMRZEN ifrågasätter också förslaget att inte ersätta klimatstrategin med en ny för att utsläppsmålen har uppnåtts. Först borde en ordentlig utredning göras.

– Allt miljöledningsarbete bygger på ett målinriktat och systematiskt arbete. Det innebär att framtida beslut av rektor måste bygga på en ordentlig utredning och utvärdering.

Katarina Gårdfeldt, föreståndare på Göteborgs miljövetenskapliga centrum, GMV, vill inte kommentera utredningen i detalj, men tycker att en del slutsatser är väl drastiska och att beskrivningen av miljöenhetens roll är missvisande.

– Miljöenheten har haft en pådrivande roll för GU:s framstående miljö- och hållbarhetsarbete och har lagt grunden till att integrera miljö- och hållbarhetsfrågor inom både utbildning och forskning. Det faktum att GU har vunnit internationella priser för sitt miljöarbete vittnar om miljöenhetens stora betydelse.

Hon tycker också att kritiken mot miljöenhetens bristande samverkan med Chalmers och GMV är oförtjänt.

– Vi har samverkat väldigt mycket, säger Katarina Gårdfeldt. Men det kan förstås bli ännu bättre.

»... framtida beslut av rektor måste bygga på en ordentlig utredning och utvärdering.«

HON SER DET SOM självklart att arbetet med det interna miljöledningssystemet fortsätter men det räcker inte.

– Om man vill uppnå en hållbar samhällsutveckling är det absolut viktigaste att integrera miljö- och hållbarhetsfrågor i utbildningen och forskningen. De studenter som vi utbildar för ett långt yrkesliv lämnar ett miljöavtryck.

Katarina Gårdfeldt delar utredarens slutsats att miljö- och hållbarhetsfrågor måste drivas ut i verksamheten och att ansvaret måste ligga på institutionerna och fakulteterna.

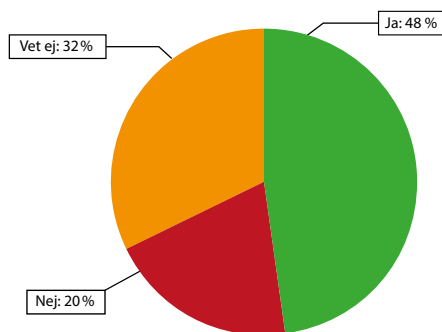
– Men hur arbetet ska organiseras i framtiden vill jag inte gå in på, det måste diskuteras i GU:s ledning.

Att utredningen kommer i samband med 10-årsjubileet känns olustigt, menar Eddi Omrcen.

– Hur ska vi göra nu? Flera universitet står på rad för att besöka oss för att lära sig hur vi arbetar. Det är klart att jag har förståelse för att även vi måste dra ner men jag hade hoppats på att det skulle ske på annat sätt.

Webbpanelen: Ökad linjestyrning?

► **Är den linjestyrning** som man vid flera svenska universitet har infört ett hot mot den akademiska friheten?

Antal svarande: 84. Urvalet består av 100 anställda som utifrån ett slumpmässigt urval på 500 anställda fick ta ställning till om de ville ingå i GU Journalens panel.

GU stöttar utsatta forskare

► **Det internationella nätverket Scholars at Risk arbetar för att stödja forskare som på något sätt drabbats av hot eller förföljelse.**

Nu blir Göteborgs universitet nationell samordnare av de svenska lärosäten som är med.

Sex svenska lärosäten har hittills gått med i SAR: förutom Göteborgs universitet också universitetet i Uppsala, Stockholm och Lund samt Högskolan

Dalarna och Malmö högskola. Även Chalmers överväger medlemskap.

– Att GU blir samordnare innebär att vi tar ett övergripande ansvar för de aktiviteter som lärosätena planerar att ha tillsammans, förklarar prorektor Helena Lindholm Schulz.

Det kan exempelvis handla om workshoppar, seminarier eller om att bjuda in en förföljd forskare till en föreläsningsserie som de olika lärosätena i Sverige arrangerar.

Men den mer exakta innebörden av Göteborgs universitets åtaganden ska diskuteras den 4 december. Då blir det dels ett seminarium i Vasaparken med medverkande från SAR:s huvudkontor i New York, då också en forskare från Pakistan, som fått skydd av universitetet i Oslo, ska föreläsa. Dels arrangeras också ett möte mellan representanter från SAR och ledningen vid Göteborgs universitet samt dekaner och prefekter.

– Jag hoppas att också Göteborgs universitet så småningom kommer att ta emot utsatta forskare precis som universitetet i Oslo gör.

För att vara med i nätverket finns två krav: lärosätet måste erkänna varje forskares rätt att forska fritt samt utse en representant som kommunicerar med SAR. Vid Göteborgs universitet är den personen Johan Ahlgren vid International Centre.

– Men hur mycket och på vilket sätt man för övrigt vill engagera sig får varje lärosäte självt bestämma, förklarar Helena Lindholm Schulz.

SAR har idag cirka 340 medverkande lärosäten i 36 länder.

Ställer stora krav på tydlighet

Nu drar lönesättande samtal igång på Sahlgrenska akademien för alla Saco-anslutna. Så hur gick det för Förvaltningshögskolan, som i våras var en av piloterna på universitetet? GU Journalen frågade Björn Rombach, prefekt på Förvaltningshögskolan.

Hur stor är skillnaden jämfört med traditionella förhandlingar?

– Det är en dramatisk skillnad vilket man som chef måste vara medveten om. Tidigare har vi haft tre samtal men vissa har avstått. I den nya modellen är det lika många samtal, men den stora skillnaden är att så gott som hela personalen bokar in sig på alla samtalen. Den stora ökningen av samtal innebär att arbetsbelastningen på chefen ökar. Stora institutioner måste på något sätt dela upp ansvaret, jag tror inte att någon chef orkar mer än 30 lönesättande samtal. Dels tar samtalen tid, dels måste man som chef förbereda sig noga.

Hur påverkar det intresset för lönerna?

– Det ökar betydligt, vilket inte är så konstigt om man träffar sin chef två gånger per år och pratar om sin lön i ett skarpt läge. Lönen blir mer påverkbar. När det gäller löneläget är det inte bra att lönerna för forskare och lärare sackar efter och att vissa administratörer drar ifrån i löneligan. En nackdel är att alla andra värdemätare förlorar sin relevans, allt mäts i kriterierna, prestation och lön.

En konsekvens är att rollerna som chef och arbetstagare blir tydligare. Men är det enbart positivt?

– En av nackdelarna är att det blir svårare att växla mellan att vara chef med arbetsgivaransvar och sedan åter bli arbetstagare när man hållit i lönesättande samtal under ett antal år. Det talar emot ett kollegialt och cirkulerande chefskap.

Vad var det som fungerade bra hos er?

– Om jag bara skulle ge ett råd: Använd all tid ni har för att få till tydliga och väl förankrade lönekriterier. Tydlighet och förankring är delvis motstridiga krav eftersom det är lättare att få med alla om det är vaga kriterier. Tydlighet är svårt, och säkert ovant för många chefer, men man måste avsätta en massa tid för diskussioner.

Hur ska det gå till på en stor institution där en chef kanske har 90 samtal per år?

– Det blir extra svårt och här kan det nog krävas extra

Men tror du att lönesättande samtal fungerar på alla arbetsplatser?

– Nej, jag tror inte att det fungerar på enheter med dålig arbetsmiljö och det är bra det. Vid det tredje och lönesättande samtalet sitter man som arbetsgivare med ett avtal som det gäller att bli överens om och som medarbetaren ska skriva på. Det gäller att bli trodd som chef och

»... jag tror inte att någon chef orkar mer än 30 lönesättande samtal.«

chefsutbildning. De tre samtalen ska för varje anställd bilda en tydlig och sammanhållen kedja. Eftersom tråden i samtalet är så viktig måste chefen föra strukturerade minnesanteckningar, varje anställd har bara tre samtal och de minns i detalj vad som sagts.

att den anställde förstår att den nya lönen är resultatet av en sjust och rättvis bedömning.

ALLAN ERIKSSON

Tydliga och väl förankrade lönekriterier är a och o, menar Björn Rombach.

Gott samhällsstyre på schemat

All högre utbildning ska innehålla ett anti-korruptionsperspektiv. Det är innebörden av en ny deklaration som presenterats vid ett möte i Poznan, arrangerat av ett av världens ledande universitetsnätverk.

Initiativtagare är Bo Rothstein och Lennart Levi.

THE COMPOSTELA Group of Universities, CGU, är ett internationellt nätverk bestående av 68 universitet. Under sitt årsmöte den 27–28 september i den polska staden Poznan antog de enhälligt the Whole-of-University Promotion of Social Capital, Health and Development.

- HEDERLIGA. socialt ansvarstagande och icke-korrupta offentliga tjänstemän utgör själva grunden för ett välfungerande samhälle. Det har visats i ett stort antal studier, inte minst av QoG-institutet (Quality of Government) vid Göteborgs universitet, förklarar

Bo Rothstein, professor i statsvetenskap. Eftersom tjänstemännen utbildas vid universitet är det av avgörande

betydelse att lärosätena tar ansvar för att studenterna lär sig kritiskt tänkande samt vikten av ett icke-diskriminerande och icke-korrupt beteende.

IDÉN TILL DEKLARATIONEN kommer ursprungligen från Lennart Levi, professor emeritus vid Karolinska Institutet och grundare av Stressforskningsinstitutet. Med stöd av Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd har han, tillsammans med Bo Rothstein, anställt tidigare QoC-masterstudenten Marcus Tannenbergs för arbetet med att ställa samman deklarationen.

Att CGU antagit deklarationen ledde snabbt till att den också

accepterades av ytterligare två internationella sammanslutningar: the World Academy of Art and Science samt the World University Consortium.

- ATT DESSA TRE nätverk godkännt deklarationen innebär att utbildning i ett icke-korrupt beteende kommer att få status som ett av de viktigaste målen för alla ingående lärosäten. Och om så bara en enda procent av det som står i deklarationen verkligen genomförs innebär det en unik chans att skapa icke-korrupta myndigheter världen över, förklarar Bo Rothstein.

Poznan-deklarationen kommer också att kopplas till QoG-institutets pågående projekt att föra ut sin forskning i de svenska skolorna.

QoG-institutet fyller i år tio år.

EVA LUNDRÉN

Mer information:
www.qog.pol.gu.se/QoG-institutet.

Administration tynger

Det finns olika uppfattningar av vad administration är och hur mycket tid man lägger på det. Men sammantaget är det många små uppgifter som luckrar upp vardagen.

- DET ÄR DE SMÅ administrativa uppgifternas förbannelse. Många upplever att de ständigt blir avbrutna och att det inte finns några långa sjok av tid för koncentrerad forskning och utbildning. Kravet på att alltid vara tillgänglig är också frustrerande, säger Hans Abenius, chef på enheten International Centre, som fick uppdraget av rektor att kartlägga hur mycket tid lärare och forskare lägger på administration och hur de administrativa uppgifterna uppfattas.

Rapporten är nu klar, men de övergripande resultaten presenterades redan i GU Journalen nummer 1-2014.

I UTREDNINGEN HAR Hans Abenius tittat på administration inom fyra områden: utbildning, forskning, samverkan och den egna anställningen. Först gjorde han ett antal intervjuer med fokusgrupper. Därefter skickades en webbenkät ut som 1 300 anställda svarade på, vilket gav en svarsfrekvens på 46 procent, även om viljan att svara varierade stort mellan olika grupper. Högst svarsfrekvens stod professorerna för, 68 procent.

Cirka hälften anser att de utför praktiska uppgifter som borde göras av någon annan medan ungefär

Hans Abenius

lika många tycker att det är relevanta uppgifter, men att man har för lite tid att göra det. Mer kritiska röster handlar om att egenrapporteringen är krånglig, att arbetet med budget och formalia tar mest tid per månad och att studenternas frågor om praktiska saker tar alltmer tid.

- DET SOM LÄRARE och forskare stör sig mest på är att göra reseräkningar i egenrapporteringen. Men det finns också en oro över att de IT-administrativa systemen lyfter över administration på lärare och forskare, påpekar Hans Abenius.

Universitetsdirektör Jörgen Tholin påpekar att rapporten är oerhört värdefull men att det inte går att dra några enkla slutsatser.

– Den måste vi diskutera närmare, inom ledningsrådet men även ute på fakulteter och institutioner. När vi ska utvärdera GU-förnyas kommer utredningen att vara en viktig del.

ALLAN ERIKSSON

FOTO: JOHAN WINGBORG

För en hållbar planet

- Hela jorden måste betraktas som ett enda väldigt system, där vi människor bara utgör en del. Det förklarar Deliàng Chen, August Röhs professor vid institutionen för geovetenskap. Han har bland annat lett framtagningen av Future Earth, en global satsning på forskning inom hållbar utveckling. Nu tilldelas han en av Göteborgs universitets finaste utmärkelser, Pro arte et scientia.

Forskning kring hållbarhet har länge främst varit problemorienterad. Tanken med Future Earth, som är en sammanslagning av världens fyra största forskningsprogram inom miljöområdet, är att istället fokusera på lösningar. Och då krävs mer än enbart naturvetenskap. Också andra vetenskapsområden, samt helt andra aktörer än forskare, måste engageras.

– Hur ska vi kunna producera mat till 9 miljarder människor utan att utarma ekosystemen? Hur ska vi få fram tillräckligt med energi utan att påverka miljön alltför mycket? Detta är stora och komplexa frågor, som det inte räcker att vara professor i fysikalisk meteorologi för att lösa. Istället krävs kunskaper inom många fält, inte minst samhällsvetenskapliga. Men också samarbete med andra aktörer är viktigt, som politiker och näringsliv, både på global och på regional nivå, förklarar Deliàng Chen.

Idén till Future Earth fick Deliàng Chen när han 2009–2012 var chef för ICSU, the International Council for Science, en av världens ledande vetenskapsorganisationer. Lanseringen skedde vid FN:s Rio+20-konferens i juni 2012.

Future Earth är organiserat kring tre övergripande temaområden: en dynamisk planet, global utveckling samt omställning till ett hållbart samhälle. Ett trettiotal globala forskningsprojekt ingår som samlar över 3 000 forskare över hela världen.

– Nyligen kom beslutet att Future Earths huvudkontor ska ligga i Sverige, och att regeringen satsar stort på verksamheten. Det gör mig oerhört stolt att Sverige är så starkt inom miljöområdet.

Deliàng Chen är också en av två svenska huvudförfattare till IPCC:s femte utvärderingsrapport för klimatvetenskap, vilket också nämns i prismotiveringen.

I väntan på de intelligenta robotarna

TEXT EVA LUNDGREN | FOTO JOHAN WINGBORG

Vad händer när de intelligentaste varelserna på jorden inte längre är vi?

Det är en fråga som borde tas på största allvar, menar Olle Häggström, professor i matematisk statistik, och Claes Strannegård, forskare i tillämpad informationsteknologi.

Det handlar om AI, det handlar om singularitet, och lite om Darwin också.

AI, ARTIFICIELL intelligens, eller helt enkelt robotar, kan idag göra saker som för endast ett tiotal år sedan ansågs omöjliga. De är inte bara världsbäst i schack, de kan köra bil, svara i telefon och har till och med börjat hjälpa till i vården.

– Att maskiner tar över uppgifter som människan tidigare utfört är förstås ingenting nytt, påpekar Olle Häggström. Men förr har det mest handlat om att de ersatt hårt eller monotont arbete. Dagens AGI börjar också göra insteg på det intellektuella området.

Än så länge kan AI bara utföra väl avgränsade tekniska uppgifter i speciella miljöer, förklarar Claes Strannegård.

– Men i Japan, och också i Örebro, pågår forskning om hur robotar skulle kunna hjälpa gamla i vården. Det kanske låter opersonligt och tråkigt men är ändå bättre än att äldre inte får någon hjälp alls. Också utbildningar skulle kunna rationaliseras: MOOC-kurserna, där tusentals studenter utbildar sig på nätet, är ett steg i den riktningen. Vi vill gärna tro att det är viktigt med personliga kontakter, men vem vet, det kanske det inte är.

Optimisterna ser den nya tekniken som vägen till ett framtida paradiset där vi alla bekymmerslöst kan ägna oss åt kultur, friluftsliv och kärleksfulla relationer, medan robotarna gör jobbet.

Men det finns också de som har en mer pessimistisk syn på utvecklingen.

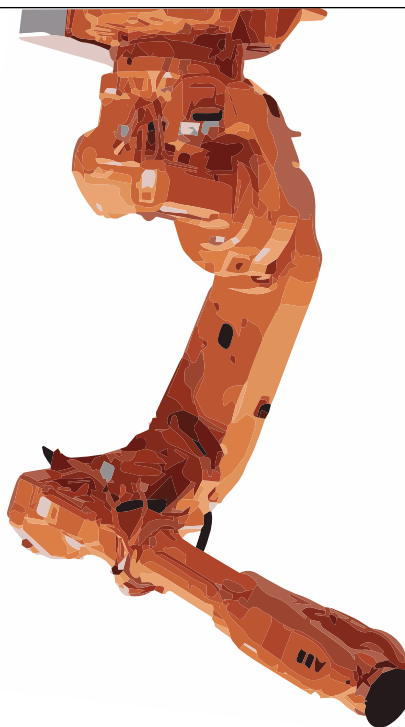
– Den dag allt fler jobb försvinner, kommer vi förstås att kunna ägna oss åt annat, men innebär det att vi blir särskilt lyckliga? undrar Olle Häggström. När vi grubblar över livets mening verkar just bristen på något att sträva mot vara ett stort problem. Att göra livet så lätt som möjligt är ett missstag, av samma skäl som det är fel att göra ett videospel så enkelt som det bara går. Men även om vi nu antar att vi faktiskt är på väg mot ett himmelrike, så kan vägen dit vara ganska svår. Hur fördelar vi frukterna av maskinernas arbete, kommer kanske vissa människor att slås ut? Ska vi återuppliva den gamla idén med medborgarlön, där alla har en minimilön oavsett vad de gör, och hur kommer samhället då att fungera?

SAMHÄLLSUTVECKLINGEN styrs i stor utsträckning av marknadsmekanismer som vi bara delvis har kontroll över, påpekar Claes Strannegård.

– Om marknaden efterfrågar vissa varor och tjänster, och maskinerna kan erbjuda dessa på ett billigt och effektivt sätt, är det dessa produkter vi kommer att köpa. De som inte klarar konkurrensen slås ut. För tio år sedan talades det om ett tvåtredjedels-samhälle. Risken är att vi nu är på väg mot ett tiondelssamhälle.

Men vissa saker kanske vi ändå vill att människor gör?

– AI är redan överlägset när det gäller schack, men å andra sidan är det inte särskilt roligt att se på när datorer spelar, påpekar Olle Häggström. Den psykologiska nerven kräver människor och kanske kommer det att vara så även inom andra områden. Om AI lär sig skriva riktigt bra poesi kommer vi kanske ändå att föredra mänskliga poeter?

”

»Risken är annars att vi plötsligt får en fabrik som omvandlar hela vår galax till en hög gem.«

OLLE HÄGGSTRÖM

Ökad robotisering kan också få positiva effekter, betonar Claes Strannegård.

– I den fattiga delen av världen kanske ekonomin och levnadsvillkoren skulle kunna bli bättre och fler människor få sina behov tillgodosedda. I den rika delen av världen skulle AGI kunna fungera som ett beslutsstöd som hjälper oss samarbeta effektivare och hitta hållbara lösningar på problem som vi gått bet på i århundraden.

För att AGI ska kunna bli verklighet krävs bland annat att man löser två klassiska problem, förklarar Claes Strannegård.

– **DET HANDLAR DELS** om det så kallade frameproblemet. Det innebär att vi måste ha en bra modell av världen för att kunna fatta bra beslut, exempelvis kunna avgöra exakt vilka bland tusentals fakta som är relevanta för en viss situation. Dels handlar det om the symbol grounding problem, det vill säga det faktum att symboler i sig är tomma men måste kopplas ihop med sakförhållanden i världen. Än så länge klarar AI inte detta, det krävs ett språng i utvecklingen som vi ännu inte sett.

– Groundingproblemet gäller förresten även människor, inflikar Olle Häggström. Hur kan något som pågår inne i våra huvuden representera något som sker där utanför? Vi människor verkar dock klara det.

Men de som tror att den stora faran med ökad robotisering är arbetslöshet och en ekonomi i gungning, tror kanske fel. Det kan hända att det stora problemet stavas singularitet.

– Det är ett begrepp som används inom matematik när något går mot oändligheten, förklarar Olle Häggström. När det gäller AI används begreppet för den mycket snabba utveckling som kan tänkas inträffa den dag vi skapat en robot som har högre intelligens än vi. Den högtintelligenta roboten kommer

Roboterna hatar oss inte men älskar oss inte heller, påpekar Olle Häggström och Claes Strannegård.

bland annat att vara bättre på att bygga robotar än vi. Och de superintelligenta robotar, som de högintelligenta robotarna bygger, kommer i sin tur att vara ännu bättre robotkonstruktörer, som gör ännu bättre megaintelligenta robotar, och så vidare. Den dag vi tappar kontrollen kan det bli verkligt farligt.

Man kan förstås alltid dra ur sladden, påstås det ibland.

Men det är ett naivt argument, menar Olle Häggström.

– Det räcker med att superintelligensen får tillgång till internet för att den snabbt ska kunna skapa tusentals kopior av sig själv som går in i banker eller kärnvapensystem. Jag säger inte att AI kommer att vara emot mänskligheten, men det finns heller ingen anledning att tro att den automatiskt kommer att gulla med oss. Som författaren Eliezer Yudkowsky påpekar: Maskinerna hatar dig inte men älskar dig inte heller. Du består dock av atomer som maskinerna kan ha bättre användning för.

ALLTSÅ GÄLLER DET att bygga in grundvärderingar i roboten, som exempelvis att aldrig skada någon människa. Så även om en robot är skapad för att göra något harmfult, som att tillverka gem, är det viktigt att programmera in vissa bivillkor, exempelvis att gemtillverkningen inte får leda till mord eller stöld. Risker är annars att vi plötsligt får en fabrik som omvandlar hela vår galax till en hög gem.

– Problemet är att det verkar vara väldigt svårt att formulera någorlunda adekvata etiska regler som man sedan kan programmera in i AGI-agenter, förklarar Claes Strannegård. Och även om vi människor tror att vi är rationella kanske vi inte alltid är det ändå. Företag verkar enligt principen att tjäna pengar till aktieägarna, militär-

industrin behöver ständigt nya mål, risken att något ska gå riktigt fel ökar ju större diskrepansen blir mellan våra samhällens tillkortakommanden och teknikens höga komplexitet.

VI HAR DOCK LEVT med kärnvapen i 70 år och sedan andra världskriget är det ju faktiskt ingen som tryckt på knappen.

– Fast det där argumentet håller heller inte, påpekar Olle Häggström. Tänk bara på vad som hade kunnat hända den 26 september 1983. Det sovjetiska varningssystemet påstod då att en amerikansk missilattack var på väg. Flygofficeren Stanislav Petrov gjorde emellertid bedömningen att signalen antagligen var felaktig, och avstod från att vidare rapportera uppåt. Han avvärjde på så vis ett kärnvapenkrig, och vi är flera som anser att den 26 september borde firas som den internationella Petrovdagen. Men vi vet inte hur många gånger ett kärnvapenkrig varit nära, hittills kanske vi bara haft tur. Och det som skiljer AI från andra tekniska system är att de i framtiden kan ha egen intelligens och egna drivkrafter. Och hur kontrollerar vi dem då?

Ju fler robotar vi får desto svårare blir det dessutom att veta hur de interagerar med varandra, i robotekosystem.

– Darwins teori om att de tillräckligt välanpassade överlever behöver inte vara begränsad till biologiska system utan skulle även kunna gälla exempelvis en population av AI-agenter, påpekar Claes Strannegård.

Så hur ser ni på den närmaste framtiden?

– Framtiden är en produkt av mänskliga beslut, påpekar Olle Häggström. Jag är ingen pessimist men bekymrad, utvecklingen kan sticka iväg både åt ett gott och mycket obehagligt håll.

– Vi befinner oss väl i ett farligt skede i

mänsklighetens historia just nu, med tanke på miljöförstöring, massförstörelsevapen och politisk instabilitet, menar Claes Strannegård. Men jag anser trots allt att AI ger visst hopp, och vill gärna tro att den kommer att användas på ett bra sätt för att lösa mänsklighetens problem.

När ni nu sitter här och diskuterar ger ni båda intryck av att vara tänkande människor. Men någon av er skulle ju kunna vara en robot ...

– Om jag skulle kunna titta in i Claes huvud och, istället för en geggig geléklump, finna en massa ic-kretsar, så antar jag att min syn på honom skulle påverkas, förklarar Olle Häggström. Men egentligen kan man fråga sig varför en sådan upptäckt skulle störa oss mer än insikten att vårt medvetande är produkten av en gelémassa i huvudet?

FAKTA

AI står för "artificiell intelligens". På senare år har man också börjat använda förkortningen AGI, "artificiell generell intelligens", för att skilja den från mer snävt specialiserad AI.

Nyligen tilldelades Claes Strannegård, tillsammans med Abdul Rahim Nizamani och Ulf Persson, the Kurzweil Prize for Best AGI Paper. Deras bidrag *System for Learning and Reasoning in Symbolic Domains* är, enligt motiveringen, ett enastående bidrag till AGI-fältet. Priset delades ut under den sjunde internationella AGI-konferensen i Quebec City i början av augusti.

Claes Strannegård och Olle Häggström har också gjort en ansökan inom satsningen UGOT Challenges för Center for Sustainable Machine Intelligence. Medsökande är Barbara Czarniawska (Handelshögskolan), Johan Wessberg (Sahlgrenska akademien), Christian Munthe och Joakim Sandberg (Humanistiska fakulteten).

Boktips: Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies av Nick Bostrom, som finns recenserad av Olle Häggström i tidskriften *Axess* nr. 6-2014.

SJUNGER UT PÅ LATIN

Just som påven Johannes Paulus vita jeep svänger in på Petersplatsen i Rom börjar den lilla kyrkokören från Göteborg sjunga koralen *I himmelen*. Ett jubel stiger bland folkmassorna och Sixtinska kapellets director musices utropar: *Più musica folcloristica!*

Bland körmedlemmarna, som självklart också har folkvisor på programmet, finns Gunhild Vidén, som nu stämmer upp i *Uti vår hage* inför tiotusentals åhörare från hela världen.

TEXT EVA LUNDGREN | FOTO JOHAN WINGBORG

DET VAR FÖR 30 år sedan som Gunhild Vidén, professor i latin, sjöng på Petersplatsen. Kören fick också hälsa på påven.

– Det var en stor händelse men gav mig ändå lite blandade känslor. Det fanns ju troende katoliker där som rest över halva jordklotet för att få en skymt av påven och så hälsar han på oss!

Just nu pustar hon emellertid ut efter ett annat slags uppträdande. Det är nämligen hon som inför doktorspromotionen övar latin med promotörerna, de professorer som högtidligen delar ut diplom och ring samt sätter hatt eller lagerkrans på de nya doktorernas huvuden.

Latin och högtidliga akademiska ceremonier hör nämligen ihop.

– Det som är så spännande med latinska texter är att de ibland är som att öppna en

kinesisk ask: huvudsatsen kan innehålla en labyrinth av bisatser, en mening kan utvecklas över en halv sida. För att förstå vilka ord som hänger ihop gäller det att vara duktig på formlära, annars blir texten obegriplig. Men den som orkar tränga sig igenom de antika texterna belönas med att lära känna en värld som både är lik och olik vår egen, förklarar Gunhild Vidén.

ETT EXEMPEL ÄR en komedi hon nyligen läst, skriven av Terentius Afer cirka 150 f.Kr. Där diskuterar två bröder barnuppfostran. Den ene har varit sträng mot sin son vilket är skälet till att han uppför sig så exemplariskt, menar fadern. Den andre, som varit kärleksfull, har istället en son som ibland rumlar runt. Men till slut visar det sig att det kanske är bättre att ha en son som vågar stå för sina misstag, än en som döljer sina

dumheter, av rädsla för bestraffning.

– Sättet att resonera känns väldigt modernt. Samtidigt kan antiken i andra sammanhang verka oerhört främmande: slavar var en självklarhet och ett människoliv inte mycket värt.

Även om latin förlorat betydelse både inom kyrkan och i vetenskapen har språket fortfarande en ganska speciell status och lockar ständigt nya studenter, berättar Gunhild Vidén.

– Den som är intresserad av äldre västerländsk historia, även svensk, måste kunna latin. Och bara det faktum att latin ses som ett eget språk, och inte bara ett förstadium till de moderna romanska språken, är ett bevis på dess betydelse.

Inte bara Harry Potter och Nalle Puh finns på latin utan även Ivar Arosenius *Kattresan* och flera serietidningar.

»Det kan dock vara spännande att kämpa i underläge, man har inget att förlora men allt att vinna.«

– Nya ord inom exempelvis teknik har ofta grekiska eller latin som grund och cirka 60 procent av ordförandet i engelskan har latinskt ursprung. Att språket är populärt visar också de många samtal institutionen får från personer som vill ha hjälp med ett latinskt citat för en tatuering eller i vigselringen.

LATIN ÄR FORTFARANDE också det viktigaste språket i katolska kyrkan. Det blev de journalister som i februari 2013 kommit till presskonferens med påven Benedictus XVI snart varse. Ingen förstod vad påven sade,

förutom en reporter som genast rusade iväg till sin redaktion.

– Hon var den enda bland journalisterna som kunde latin och blev därför först med världsnyheter att påven beslutat avgå, något som inte hänt på 700 år.

Gunhild Vidén växte visserligen upp med en mamma som var lärare i moderna språk och en pappa som var historielärare. Men hon tror ändå att de entusiastiska lärare hon mött, både på gymnasiet och på universitetet, betytt minst lika mycket för att hon kom att ägna sig åt studier i latin och klassisk grekiska.

”

– Parallellt med min utbildning jobbade jag som institutionssekreterare och efter disputationen gick jag lärarutbildning och blev sedan forskarassistent. Men i ett litet ämne är det svårt att hitta tjänster. Så jag jobbade på gymnasiet i några år. Men 1996 fick jag tipset att söka tjänsten som professor i klassisk filologi vid Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet.

DET VAR ETT LÄROSÄTE som bildats genom en sammanslagning av Norges tekniska högskola och Trondheims universitet. Ingen var riktigt nöjd med resultatet och att undervisa i latin vid ett universitet som främst berömde sig av sin civilingenjörsutbildning blev en utmaning.

– Det kan dock vara spännande att kämpa i underläge, man har inget att förlora men allt att vinna! Också det tvärvetenskapliga

GUNHILD VIDÉN

YRKE: Professor i latin, viceprefekt för forskning och forskarutbildning vid institutionen för språk och litteraturer.

AKTUELL: Ansvarig för inslagen på latin under doktorspromotionen den 24 oktober, samt för den latinska texten på diplomerna.

ANDRA UPPDRAG: Vice ordförande i Svenska Klassikerförbundet, vice ordförande för Kungliga Vetenskaps- och Vitterhetssamhället i Göteborg, sitter i styrelsen för Fédération internationale des associations d'études classiques. Har bland annat skrivit boken *Women in Roman literature: attitudes of authors under the Early Empire* (1993).

ÅLDER: 62 år.

FAMILJ: Särbon Anders Wiklund, professor vid Högskolan för scen och musik.

DET HÄR VISSTE DU INTE: Gunhild Vidén gillar att paddla kajak vid sitt sommarställe på norra Orust.

INTRESSEN: Körsång och kördirigering, sommarstället, resor och språk.

SENAST LÄSTA BOK: *Hin gode och OD*, en minnesbok om Eric Ericsons år som dirigent för Orfei Drängar.

SENASTE BIOBESÖK: *La grande bellezza* av Paolo Sorrentino.

MUSIKSMAK: Klassisk, särskilt barockmusik; körsång.

STYRKA: Lätt för att skratta.

SVAGHET: Kan bli onödigt beskäftig.

Vad heter det på latin?

Av hela mitt hjärta: Ab imo pectore

Din för evigt: Semper tuus/tua

Familjen framför allt: Familia ante omnia

samarbetet var roligt. Jag började arbeta tillsammans med Katedralskolan i Trondheim, som har tusenåriga anor, och fick på så sätt upp latinintresset bland gymnasister. Universitetet är annars generellt sett ganska dåligt på att hålla kontakt med gymnasiet, vi tycker att studenterna kan för lite, men gör tyvärr inte särskilt mycket åt det.

GUNHILD VIDÉN arbetade i Trondheim i tio år. Och hon menar att stämningen är mer generös, med rakare rör, i Norge än här.

– Jag kunde få en uppmuntrande klapp på axeln när något gått bra, sådant händer sällan här. Men man var också mer tydlig med sitt missnöje, vilket gör det enklare att förstå vad som är fel än när man gör som i Sverige och går som katten kring het gröt.

När Gunhild Vidén kom tillbaka till Göteborgs universitet 2006 hamnade hon åter i hetluften. Ingmar Nilsson, professor i idéhistoria, ställde upp i dekanvalet med henne som prodekan, och vann med knapp marginal. Ändå blev det till slut Sally Boyd som utsågs till dekan.

– Rektor ville ha en kvinna och det opponerar jag mig inte emot. Men det hade varit sjystare mot valberedningen att vara mer rak med vad man ville.

Några år senare, 2009, var det dags för omorganisation på Humanistiska fakulteten. Gunhild Vidén blev prefekt för den nya institutionen för språk och litteraturer som bildats av fem tidigare institutioner samt

»Att alla röster tillsammans kan bidra till en klang som är mycket större än delarna upphör aldrig att förvåna mig.«

den klassiska delen av institutionen för religion, teologi och klassiska språk.

– Det var mycket att ta tag i, bland annat hade några gamla institutioner stora ekonomiska problem. Många var upprörda och i chefskapet ingår att vara den som folk blir sura på. Det gäller att lyssna på kritiken, för den kan ju vara berättigad, men att inte ta den personligt. Så uppdraget blev arbetsamt men också stimulerande. Att gå i korridorerna och om vartannat höra engelska, tyska, spanska och arabiska innebär en väldig rikedom. Och jag tror att många idag trivs bättre än före institutionssammanslagningen, både på ett professionellt och personligt plan, eftersom det idag är lättare att hitta kollegor att diskutera med.

MEN OCKSÅ DEN NYA institutionen drabbades av problem. För ett par år sedan kom exempelvis förslaget att lägga ner flera språk, bland annat de klassiska.

– Det som upprörde medarbetarna mest var nog känslan av att ha en arbetsgivare som inte förstod vad vi dagligen arbetar med.

Det språk man ägnar sig åt är ofta en del av ens själva identitet, påpekar Gunhild Vidén.

Efter många protester blev resultatet till slut att italienska och nederländska lades ner, liksom slaviska språk, förutom ryska och fornkyrkoslaviska. Men de klassiska språken jämte arabiska och kinesiska finns kvar.

– Vi har just anställt två nya lärare i kinesiska, som har ett högt söktryck. Också flera nyanställningar i engelska är på gång, arabiska expanderar och grekiska har fler studenter än på länge. Det nya internationella språkprogrammet verkar gå väldigt bra och två program på avancerad nivå är planerade, inom världslitteratur och inom interkulturell kommunikation. De klassiska språken samt ryska ska utvärderas 2016, sedan får vi se vad som händer.

Just nu jobbar Gunhild Vidén halvtid som viceprefekt för forskning och forskarutbildning. Hon handleder också doktorander och har viss undervisning. Men lite forskning hinner hon också med. Det hon just nu intresserar sig för är hur människors kroppsuppfattning förändrades när kristendomen började spridas i Europa de första århundradena av vår tideräkning.

– För unga kristna högreståndskvinnor kunde det exempelvis vara svårt att hitta en lämplig man, han skulle ju inte bara tillhöra rätt klass utan också vara döpt. Ett sätt att slippa undan problemet var att viga flickan till Gud, alltså låta henne gå i kloster. Då tillföll också hemgiften klostret vilket var ett skäl till att kyrkan så småningom blev väldigt rik. Klosterliv kanske kan synas trist men var ändå ett alternativ till äktenskapet som gav flickor möjlighet att ägna sig åt intellektuellt arbete.

EN GIFT KVINNA skulle bära slöja, särskilt i kyrkan, men frågan var om också unga flickor skulle beslöja sig.

– Filosofen Tertullianus levde under andra århundradet efter Kristus och påpekade hur föredömligt beslöjade arabiska kvinnor var. Så de som tror att slöjan är ett muslimskt påfund har fel, den fanns långt tidigare, både i den arabiska och kristna världen.

Kroppen intresserar Gunhild Vidén också i ett annat sammanhang. Hon har sjungit i kör sedan studenttiden, gått dirigentkurser i Sveriges Körförbund och var under fem år ledare för kammarkören Vox Magna. Andningsteknik och vad man kan göra med sin röst fascinerar henne.

– I en kör bidrar förstås alla med sina olika sorters röster. Att dessa tillsammans kan utvecklas till en klang som är mycket större än delarna upphör aldrig att förvåna mig. Med mina körer har jag åkt till en mängd olika platser i världen, förutom till Rom också till exempelvis Island. Vi har sjungit Hälsa dem där hemma för tårögda svenskamerikaner i USA och bytt kläder i en ungersk prästs kök. I katedralen på Syrakusa sjöng vi den 13 december deras luciasång fyrstämigt och fick applåder mitt under mässan. Men till de största händelserna hör den 17 maj 2005. På Norges nationaldag ledde jag, en svensk, kören i Nidarosdomen i Trondheim, när den sjöng det norska kaste av norska, Våren av Edvard Grieg ■

Skapa en bättre balans mellan styrformerna

Återinför institutionsstyrelserna! Det föreslog Margareta Hallberg, dekan på Humanistiska fakulteten, under ett universitetsgemensamt seminarium. Ämnet var vem som egentligen styr universitetet.

DET FINNS TVÅ SÄTT att styra, påpekade Margareta Hallberg, professor i vetenskapsteori: kollegialt styre och linjestyrning. Att skapa balans mellan styrformerna är viktigt, menade hon.

– Tre frågor behöver ställas. För det första: Ska vi ha extern rekrytering av akademiska ledare eller ska de väljas ur kollegiet? Själv har jag en öppen inställning men menar att alla eventuella komplikationer måste utredas. Om vi rekryterar en prefekt externt, vad händer då när prefekttiden gått ut? Går hen att avsätta?

För det andra måste vi förhålla oss till det faktum att institutionsstyrelserna ersatts med råd.

– Precis som rektor och dekaner har

»Om vi rekryterar en prefekt externt, vad händer då när prefekttiden går ut?« ”

glädje av att ha en styrelse vid sin sida, behöver även prefekterna stöd av en institutionsstyrelse, enligt min mening.

Den tredje frågan handlar om fakulteternas roll.

– Ska man ha fakulteter ska de vara starka med möjlighet att påverka och förändra, där ansvar ger befogenheter. I praktiken har vi det också så, men inte på pappret. Risken är att konflikter uppstår mellan fakultetsstyrelsen som fördelar medel och dekanen som har ansvar för ekonomin. Alltså behövs en översyn över hur beslut och ansvar hänger ihop. Om fakulteterna ska finnas kvar måste de ha en roll att spela. Det ideala är starka ledningar för universitetet, fakulteterna samt institutionerna – som samtidigt värnar det kollegiala styret.

HENRIK BJÖRCK, professor i idé- och lärdoms historia, berättade att kollegialiteten både har en lång och en kort historia.

– Den långa går tillbaka till medeltidens skrå då lärarna hade den högsta makten. Men det moderna universitetets rötter finns snarare i Berlinuniversitetet, grundat 1810, då undervisning och forskning blev det centrala. Begreppet ”kollegialitet” gör dock kometkarriär långt senare och har använts både för att heroisera och demonisera. I vår tid av ökad konkurrens har linjestyrning

FOTO: JOHAN WINGBORG

Det behövs en översyn över hur beslut och ansvar hänger ihop, menar Margareta Hallberg, dekan på Humanistiska fakulteten.

ILLUSTRATION: MARIO BRANCAGLIONI

fått större betydelse vilket lett till en rad målkonflikter på flera nivåer.

Patrik Hall, docent i statsvetenskap vid Malmö högskola, är aktuell med boken *Managementbyråkrati*. Han hade undersökt vilka de 79 personer som anmält sig till seminariet egentligen var.

– Jag kom fram till att 72 procent av er som sitter här är administratörer, om man räknar med prefekterna. Enligt SCB är chefer den grupp som ökar mest vid universitetet, vilket hänger samman med professionaliseringen av administrationen. Samtidigt har vi hamnat i en managementbyråkrati där exempelvis antalet processledare ökat och varumärket blivit allt viktigare. Det handlar om att osynliggöra spänningarna mellan akademins ledande forskare och fakultetsledningen. Resultatet blir misstro på alla nivåer: forskarna misstror institutionerna, som misstror fakulteterna, som misstror rektor som inte litar på Högskoleverket.

Vicki Johansson, docent i offentlig förvaltning, menade att kollegialt beslutsfattande inte hör hemma i en demokrati. Men genom att anamma NPM, new public management, har universitetet hamnat ur askan i elden.

– Målstyrningen och den ökade konkurrensen leder till en rad oönskade beteenden: cherry picking, svårigheter att samarbeta, likriktning, rent av fusk. Utmaningen är därför att hitta ett alternativ till både kollegialitet och NPM.

I DEN AVSLUTANDE öppna debatten påpekade Claes Dahlgren, professor i medicinsk mikrobiologi, att autonomireformen lett till mer makt för rektor och styrelse.

– Idag är det Vetenskapsrådet som bestämmer både vad vi ska forska om och inriktningen på våra tjänster. Finansierarna behöver dock inte ta något ansvar, utan det får vi göra. Så vad ska vi med vår organisation till egentligen?

FAKTA

Seminarier, gick av stapeln den 30 september på Konferenscentrum Wallenberg, och ingick i de visionsseminarier som Göteborgs universitet arrangerar för att diskutera frågor som är centrala för lärosätet.

Läs också Vicky Johanssons debattinlägg på s. 33

Jesper och fysikstudent Hanna Karlén

Barnen upptäcker fysik med lek

Russinbollar, vindsnurror och pinnar som rör sig. Upptäckarklubben har träff och kul experiment på schemat.

– Vi vill skapa en positiv atmosfär, locka och göra barn nyfikna på naturvetenskap, säger fysikprofessor Dag Hanstorp.

UPPTÄCKARKLUBBENS trettio platser fylldes på fem minuter när anmälan öppnade i våras. Intresset har ökat år från år.

– Det är väldigt roligt, med tanke på att naturvetenskapen har problem att locka studenter, säger Dag. Det är ju synd att inte alla som vill kan vara med, men å andra sidan kanske det ska vara något exklusivt att man kommit med i den attraktiva klubben, vilket i sig kan skapa ett intresse. Men vi vill gärna bredda upptagningsområdet. Nu är det mest barn som bor i centrum som deltar.

DET ÄR FÖRVÄNTAN i luften hos de flickor och pojkar som kommit till Geovetarcentrum denna tisdagseftermiddag. De går i fyran eller femman och träffas här varannan vecka. Kemi med energi är terminens första ämne och Karin Danielsson, kemidoktorand, ansvarar för temats upplägg.

– Det är kul att förbereda uppgifterna och få förklara på ett enkelt sätt. Men vi är noga med att inte förenkla för mycket, det är viktigt att barnen redan från början får höra de riktiga termerna.

Dag berättar om hur det började för fyra år sedan.

– Fakulteten bestämde sig för att starta utåtriktade verksamheter för skolbarn för att öka intresset för naturvetenskap och Upptäckarklubben blev den utåtriktade aktiviteten för de yngsta. Det är Dag som kontaktar forskare för att planera ett tema. Denna termin är det förutom, Karin, även zoologen Bethanie Carney Almroth som ordnar ett tema om människokroppen. Till deras hjälp har de studenter som genomför experimenten. Vissa teman återkommer, som matematik med geometri och symmetri samt om planeten Mars, men det sker förnyelse också som temat teknik som Dag kommer att hålla i.

Efter samlingen delas gruppen upp i tre mindre och två går iväg till salar intill.

Hanna Karlén, fysikstudent, ska visa barnen hur ytspänningen kan påverkas. Deltagarna är ivriga att sätta igång. Kanel strös över vatten i en tallrik, sedan doppas en tops indränkt med diskmedel i blandningen. Oskar är väldigt intresserad av naturvetenskap och har gjort experimentet tidigare.

– Jag gjorde det hemma med peppar efter att jag läst om det i en bok. Naturvetenskap är något jag skulle vilja jobba med i framtiden.

DAGS FÖR NÄSTA experiment, och barnen sköljer rent sina skålar. Mjölk med hög fetthalt hålls i och Hanna instruerar att karamellfärger ska droppas i varje hörn. Barnen fascinerar av de vackra mönstren som bildats efter att diskmedlet kommit i. Hanna förklarar experimentet med hydrofobers och hydrofilers reaktioner. Gruppen pratar vidare om djur som drar nytta av ytspänningen, till exempel skräddaren. Fysikstudent Daniel Johansson hjälper barnen att göra sin egen vindsnurra av tvåfärgade papper som limmas ihop och viks, häftstift och en penna. Här och var är det problem med "snurret" då barnen blåser. Det gäller att inte vika den för hårt för då kan inte vinden komma in emellan.

– Sätt pennan så här, säger Victor och visar.

– Wow! ropar Oskar, den snurrar för fullt. Smart, geni!

Efter fruktstunden är det dags för frågelådan.

– Barnen har fått skicka in frågor via hemsidan eller ställa dem direkt till lärarna, förklarar Dag. Det kan vara om vad som helst, en del frågor är väldigt detaljrika, ibland står det bara ett ord. Vi brukar välja

Ovan: Liv
Nedan: Nemo och Jesper
Till vänster: Sondre droppar
karamellfärg i en skål med mjölk

»Men vi är noga med att inte förenkla för mycket, det är viktigt att barnen redan från början får höra de riktiga termerna.«

KARIN DANIELSSON

ut tre frågor och det är studenterna som svarar. Idag gäller de svarta hål, vilken den största stjärnan i universum är och vad det innebär att vara geograf.

När frågorna är besvarade, filmer visade och följdfrågor ställda, så uppmanar Dag barnen att skicka in nya frågor.

I DET TREDJE experimentet jobbar barnen med ljudvågor. Två vinglas fylls med vatten och ställs bredvid varandra. Snett över det ena glaset ligger en pinne, någonting ska

hända med den, men vad? Fingrar gnids på glaskanten för att frambringa ljud. Glastoner fyller rummet.

– Det blir som en orkester! säger geografi-studenten Emma Sjögren.

Plötsligt flyttar sig pinnen. Vibrationerna som uppstår av ljudvågorna gör att den kommer i rörelse.

Sista experimentet är russinhissen. Ett russin läggs i ett glas med kolsyrat vatten, det fylls med luftbubblor och stiger upp till ytan där det töms på luft och sjunker ner igen.

”

Läs mer:
[www.science.gu.se/
upptackarklubben](http://www.science.gu.se/upptackarklubben).

Francisca tycker det är roligt att vara på Upptäckarklubben.

– Experimenten är bra, skrattar hon, men helst vill jag jobba med hästar i framtiden.

Avslutningsvis visas en kul film om resonans.

– Håll koll på hemsidan, där lägger vi upp dagens filmer, säger Dag. Ni som är här för första gången stannar kvar så får ni era upptäckarrygsäckar med reflex och förstoringglas.

– Nästa gång kommer vi att göra en egen lavalampa, säger Karin.

– Vi tackar för idag, så syns vi om två veckor! avslutar Dag.

TEXT: HELENA SVENSSON
FOTO: JOHAN WINGBORG

Med hela världen som arbetsfält

Hon växte upp i USA med svenska föräldrar, är gift med en venezuelan och forskar i Bosnien. Sedan 2011 bor och arbetar socialantropologen Monica Lindh de Montoya i Göteborg.
- Jag har aldrig funderat på det där med identitet förrän nu.

MONICA LINDH DE MONTOYA är sedan tre år lektor på institutionen för globala studier. Hon undervisar på grundkursen i socialantropologi och på en metodkurs för studenter som ska skriva uppsats. Och det är i kontakten med studenterna som hon har börjat reflektera kring begreppet identitet.

– De är i den här åldern man funderar mer på sådant. Det är inte så konstigt att det blir en del av våra diskussioner.

– Men jag vill inte att det ska vara viktigt. Men det är klart att det präglar en väldigt mycket var man kommer ifrån. När jag är i USA känner jag mig hemma och när min man kommer till ett spanskalande land blir han jätteglad för att alla talar spanska.

I undervisningen har man diskuterat begreppet ”en tredje identitet”. Det uppkommer i mångkulturella miljöer och handlar om att inte se sig som det ena eller det andra utan mer som både och.

– Den nationella identiteten förändras med åren om man flyttar till ett annat land. Om du är flykting eller tvingas iväg av ekonomiska orsaker kanske du går in för att skapa tillhörighet i det nya landet.

Monica Lindh de Montoya menar att frågan om identitet lätt förknippas med nationell tillhörighet, men att det handlar om mycket mer än så. Kön, ålder, klass. Identiteten kan också vara lokalt bunden, som ett grannskap i Majorna eller att man är uppvuxen i en speciell trakt. Det kan handla om familjen och släkten och om ens yrkesidentitet.

Och så språket förstås, själva uttrycksformen för identiteten.

VI TRÄFFAS EN solig septemberdag i hennes tjänsterum vid Campus Linné nära Linnéplatsen. Rummet, som hon just flyttat in i, ligger i det som tidigare var BB och där många göteborgare sett dagens ljus för första gången.

– Flera av mina kollegor är faktiskt födda i det här huset.

Hon bjuder mig att sitta ner i en blå läsfåtölj. Rummet är ljust, trivsamt och ombonat med välsköta gröna växter och en stor färgglad matta på golvet.

Monica Lindh de Montoya växte upp i USA, norr om staden New York, i ett samhälle som heter Schenectady. Mamman och pappan emigrerade till USA från Sverige i slutet av 1940-talet.

– När jag var två år flyttade vi tillbaka till Sverige. Mina föräldrar var måna om att jag skulle vara svensk. Vi bodde i Vällingby i Stockholm, jag har väldigt få minnen därifrån.

Efter två år i Sverige fick hennes pappa ett erbjudande att jobba på företaget General Electric i Massachusetts och familjen tog båten över Atlanten. Tanken var att de skulle stanna i två år men än idag bor hennes föräldrar i USA.

Monica Lindh, som hon då hette, gick på college i USA och kom sedan som utbytesstudent till Uppsala för att under ett år läsa litteraturvetenskap. Åter i USA tog hon en masterexamen i ämnet ”creative writing”.

– Men det var dåliga tider där och svårt

att få jobb. Så jag reste tillbaka till Uppsala för att studera amerikansk litteratur.

Men hon trivdes inte riktigt med ämnet och började i stället med socialantropologi. Och på den vägen är det. Så träffade hon sin man som redan bodde i Sverige och de slog sig ner i Stockholm.

Men hon har också varit en hel del på resande fot ute i världen.

DE SENASTE ÅREN har det handlat mycket om Bosnien för hennes del. Monica Lindh de Montoya driver ett forskningsprojekt kring ekonomiska resurser och familjers strategier i återuppbyggnaden av Bosnien och Herzegovina.

– Under kriget på Balkan blev både hem och industri förstörda. 50 procent av bostäderna förstördes eller skadades svårt.

Det var 1992 som kriget i forna Jugoslavien nådde Bosnien och Herzegovina. Över en miljon människor blev flyktingar. Än i dag, mer än 20 år senare, är såren efter kriget djupa.

När industrierna förstördes så försvann också jobben. Och många förlorade sina

»Jag tänkte att jag måste hitta ett intressant forskningsprojekt som tar mig tillbaka hit.«

besparingar när bankväsendet kollapsade.

Förra året började Monica Lindh de Montoya intervjua människor i Bosnien om hur de har gjort för att återställa sina hem och om de har fått någon hjälp från samhället. I våras återvände hon till Bosnien där hon nu också har intervjuat ett 30-tal personer på myndigheter, organisationer, banker och liknande.

Att få tag på intervjupersoner visade sig inte vara så lätt. För den som inte har lyckats bygga upp sitt raserade hem kan det vara känsligt att berätta. Monica Lindh de Montoya möttes av låsta portar.

VÄGEN TILL ATT nå intervjupersonerna gick genom en tidigare kollega och tolk i Bosnien. Hon och Monica Lindh de Montoya intervjuade människor på allmänna platser i två av de värst krigsdrabbade områdena i Sarajevo.

– Det fungerade väldigt bra, det blev ofta långa samtal. Många sade att de bekostat återuppbyggnaden själva. Det tyckte jag var märkligt med tanke på alla pengar som flutit in till Bosnien för just detta.

Att människor inte fått någon ersättning beror på att de inte flyttat tillbaka till den stad eller by de kom ifrån. Det är ett krav för att få ersättning till återuppbyggnaden.

– Jag kan förstå att man vill bekämpa den etniska rensning som pågick och att man därför vill få folk tillbaka till den plats som de kom ifrån. Men för många är det så att det inte finns några jobb där. Hur ska de försörja sig?

Monica Lindh de Montoya har bott i Bosnien i flera omgångar. Hon har studerat språket men tycker att grammatiken är komplicerad. Därför arbetar hon med tolk. Intervjuerna bandas och transkriberas av en

universitetsstudent.

Nästa sommar räknar hon med att återvända till Bosnien för att skriva sin rapport eller en bok. Att det blev just Bosnien berodde på att hon i början av 2000-talet var där som konsult för USAID. Hon tyckte att det var ett fascinerande land och ville gärna återvända.

– Jag tänkte att jag måste hitta ett intressant forskningsprojekt som tar mig tillbaka hit.

Tidigare har Monica Lindh de Montoya arbetat i Venezuela. Hon disputerade 1996 med en avhandling om en by i ett jordbruksområde där. Hennes man, som också är socialantropolog, drev ett projekt kring ett dammbygge i en angränsande by.

Men det politiska läget i Venezuela har förändrats.

– I dag är det mer komplicerat att arbeta där. Det är så mycket säkerhetsfrågor, mer våld nu än när vi levde där.

Själv saknar hon landskapet och människorna i Venezuela men det är för riskfyllt att återvända idag.

– Landet är kraftigt skuldsatt och den

politiska situationen är väldigt polariserad. Det finns ingen dialog mellan parterna. Många som har utbildning lämnar landet. I min mans familj har många emigrerat.

Var är hemma för dig?

– I don't know... Inte i USA längre, jag har inte bott där på så lång tid. Och det är svårt i dag att säga Venezuela. Det blir kanske Sverige genom utslutningsmetoden. Eller Bosnien...

Nu håller hon i alla fall på att försöka upptäcka Göteborg.

– Det är spännande med en ny stad. Jag tycker Göteborg är vänligare än Stockholm. Folk verkar ha mer tid att prata. Det är nog gladare och trivsammare här.

TEXT: ANNIKA HANSSON

FOTO: JOHAN WINGBORG

MONICA LINDH DE MONTOYA

FÖDD: Pittsfield, Massachusetts, USA.

ÅLDER: 61 år.

BOR: Göteborg.

FAMILJ: Maken Miguel, socialantropolog.

BAKGRUND: Utbildning i litteraturvetenskap och socialantropologi. Arbetat som socialantropolog i bland annat Venezuela, Bosnien och Sverige. Disputerade vid Stockholms universitet 1996. Har haft konsultuppdrag för bland annat USAID och Sida.

AKTUELL: Universitetslektor på institutionen för globala studier sedan 2011.

INTRESSEN: Skönlitteratur. Läser deckare för att koppla av. "När jag är trött vill jag ha något lättare." Trädgård. "Jag har ingen trädgård men tycker om växter."

Moralfilosof som vill göra nytta

Musikalisk, bra på matte eller bäst i skolan på hockey? Att människor har olika begåvning är knappast ett kontroversiellt påstående.

Men är vi också olika när det gäller förmåga att ta moraliskt ansvar? Och vilken betydelse har det i så fall för samhället?

Det hör till de frågor Paul Russell intresserar sig för. Han är en av de toppforskare som Göteborgs universitet nyligen rekryterat.

DET ÄR I MITTEN AV oktober och Paul Russell, professor vid University of British Columbia, är tillsammans med sin fru på ett tredagarsbesök i Göteborg. Han är redan full av entusiasm; med hjälp av 80 miljoner kronor från Vetenskapsrådet och ytterligare 36 miljoner kronor från Göteborgs universitet, har han rekryterats hit för att vara med och bygga upp MRRI, the Moral Responsibility Research Initiative.

– Det är ett så fantastiskt ovanligt generöst bidrag! Jag kommer att kunna ta hit doktorander, postdoktorer och gästprofessorer. Och eftersom den grupp jag ska ingå i redan är väldigt framgångsrik tror jag att vi kommer att kunna skapa något verkligt enastående här.

Trots ösregnet har Paul Russell bara gott att säga om Göteborg.

– Jag har tidigare varit i Stockholm och Malmö och är imponerad av den öppna och toleranta atmosfären här. Sverige är ett av världens mest humana samhällen och flytten till Göteborg kommer att bli perfekt för min fru och mig. Vi tänker dock behålla vår lägenhet i Vancouver eftersom våra barn på 24 och 22 år behöver en bas där. Men

Modern vetenskap utmanar vår syn på vad det innebär att vara människa med ansvar för sina handlingar, menar Paul Russell, en av GU:s nya toppforskare.

»Men den tredje frågan är speciell: Kan vi verkligen göra oss av med tron på en fri vilja?«

PAUL RUSSELL

regnet oroar mig inte, jag kommer trots allt ursprungligen från Skottland.

Paul Russell är bland annat expert på filosofihistoria och en av de frågor som intresserar honom har diskuterats ända sedan den västerländska filosofins gryning i antikens Grekland:

– Det finns tre klassiska frågor inom filosofin: Finns Gud? Har vi en odödlig själ? Har vi en fri vilja? Ganska många moderna människor har inga större problem att svara nej på de två första frågorna även om exempelvis Dostojevskij menade att ett liv utan gudstro är meningslöst. Men den tredje frågan är speciell: Kan vi verkligen göra oss av med tron på en fri vilja?

Frågan är gammal men svaret kan vara nytt. För modern vetenskap kommer kanske att tvinga oss omvärdera vad det egentligen innebär att vara människa.

Ett exempel är de världsberömda experiment som neurofyziologen Benjamin Libet gjorde i början av 1980-talet. Han bad ett antal

försökspersoner böja ett finger, precis när de själva ville, och mätte under tiden aktiviteten i deras hjärnor. Det häpnadsväckande resultatet var att deras hjärnor registrerade rörelsen några millisekunder innan försökspersonerna bestämde sig för att röra sitt finger.

– Hur ska vi överhuvudtaget förstå detta? Kommer framtidens brottslingar att kunna försvara sig med att "det var inte jag, det var min hjärna"? Vad innebär det att fatta ett beslut och är våra beslut alltid medvetna? Och hur ska vi kunna diskutera dessa frågor med allmänheten på ett seriöst sätt, utan att hemfalla åt en massa missledande förenklningar?

Också nya upptäckter inom genetik kommer numera nästan dagligen, som förändrar vår syn på hur mycket av vårt beteende som beror på dna.

– Vi vill kanske inte alltid erkänna det, men tur spelar en stor roll i allas våra liv. Mozart föddes exempelvis inte bara med en enastående musikalisk begåvning, han växte också upp i en miljö som var idealisk för musikskapande. Vi har inte så svårt att

acceptera att vi inte har ansvar för vilken begåvning vi råkat få när det gäller musikalitet, konstnärlig förmåga eller idrott. Men när det kommer till moral och etik tänker vi annorlunda. Även om det kanske är så att vissa personer av genetiska skäl har svårare för att ta ansvar än andra, anser vi ändå att vuxna människor måste stå för vad de gör. Så, å ena sidan är vi ansvariga för våra handlingar, å andra sidan är somliga mer lyckligt lottade än andra när det gäller att faktiskt kunna ta detta ansvar.

Moralfrågor är komplicerade. De blir än mer besvärliga när de inte bara handlar om individer, utan om stora grupper människor, exempelvis hela nationer, påpekar Paul Russell.

– Vår tids största etiska utmaning är miljöfrågan. Vi vet att vi, för våra barns skull, radikalt måste ändra vårt sätt att leva. Ändå gör vi så förbryllande lite. Självt kör jag både bil och köper saker som jag vet att jag egentligen inte behöver. Vi måste helt enkelt inse att vi, alla människor,

är ansvariga, både som individer och som kollektiv.

Att vara filosof kan synas som ett ganska världsfrånvänt yrke. Men Paul Russell hoppas att hans och hans kollegors arbete vid MRRI ska få praktisk betydelse i samhället och i människors vardagsliv.

– Jag tror förstås inte att vi på en natt dramatiskt kan ändra människors sätt att tänka. Men vi kan uppmuntra reflektion, både bland yrkesverksamma inom exempelvis rättssystemet, och bland allmänheten. Jag tror verkligen att det vi utträttar här kommer att bli betydelsefullt, och att Göteborg är precis rätt plats att utföra detta arbete på. Det känns på något sätt ganska rättvist också: Kanada har ju fått hockeybröderna Sedin från Sverige. Nu svarar de med att skicka hit mig istället vilket knappast är ett sjyst utbyte för Sveriges del men jag ska trots allt försöka bidra på bästa sätt.

TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG

Global Week

Global hälsa, inte minst unga kvinnors ofta mycket utsatta situation, engagerar Richard Horton, chefredaktör för den medicinska tidskriften The Lancet. Han är invigningstalare på årets Global Week och kommer bland annat att diskutera osäkerhetens möjligheter.

Den 17-21 november är det åter dags för Global Week som denna gång har temat global hälsa. Invigningstalare är Richard Horton, chefredaktör på The Lancet, som förra året blev hedersdoktor vid Sahlgrenska akademien. Han är känd som en ganska kontroversiell och frispråkig förkämpe för mänskliga rättigheter. Bland annat har han kallat George W. Bush och Tony Blair för lögnare och anklagat dem för att döda barn i Irak. Han har också uttryckt oro för att förespråkare för mänskliga rättigheter och medicinare inte förstår varandra och har påpekat att politik och hälsa måste gå hand i hand.

Till hans viktigaste bidrag när det gäller mänskliga rättigheter hör publiceringen av studien *The Global Burden of Disease*, en översikt över vad som dödar, skadar eller invaliderar människor i olika delar av världen, sammanställd av cirka 500 forskare i 187 länder. Syftet är att synliggöra osynligt lidande samt att skapa uppmärksamhet kring globala orättvisor.

Han är särskilt engagerad i kvinnors och barns hälsa och påpekar ofta vikten av att tala klarspråk, även när det gäller kontroversiella ämnen, exempelvis abort.

Richard Horton har dessutom ett speciellt förhållande till Skandinavien eftersom hans far kommer från Norge och hans fru är svensk.

UR PROGRAMMET:

Måndag 17 november

Richard Horton föreläser på temat *The opportunity of uncertainty: new directions in global health* samt modererar efterföljande debatt med bland andra Beverley Butler, University College London, och Gunilla Krantz, Sahlgrenska akademien. Tid: 13:00, plats: Vasaparken.

Tisdag 18 november

Global health challenges in Sweden and in the world.

Tid: 10:30, plats: Medicinargatan 13.

The Ebola virus epidemic, paneldiskussion. Tid: 18:00, plats: Världskulturmuseet.

Onsdag 19 november

Science Slam. Tid: 12:00, plats: Sprängkullsgatan 19.

Torsdag 20 november

Ojämlighet i hälsa i Göteborgsregionen.

Tid: 09:00, plats: Vasaplatsen.

Akihiro Seita, FN:s hjälporganisation för palestinska flyktingar.

Tid: 14:00, plats: Medicinargatan 13.

Glocal Health: Juridisk rådgivning som en väg till bättre hälsa.

Tid: 14:00, plats: Handelshögskolan.

Freitag 21 november

Bo Rothstein, professor i statsvetenskap.

Tid: 12:00, plats: Sprängkullsgatan 19.

Mer information finns här: www.globalweek.gu.se.

Från ideellt nätverk till nationellt centrum

Samverkan måste byggas underifrån. Sedan kräver det en massa tid och tålamod. – Lär gärna av oss, säger professor Claudia Fahlke, föreståndare för centrum-bildningen CERA, som i år får Samverkanspriset på 200 000 kronor.

DET ÄR KÄNSLOR av glädje men också av lättnad över att äntligen ha blivit uppmärksammade. Claudia Fahlke berättar att hon tog emot samtalet om priset en klarblå försommardag nere på bryggan på Styrso-Bratten, där hon stod och väntade på båten.

– Wow, det var fantastiskt och kändes överkligt i stunden, berättar hon. Priset är ett erkännande för allt som vi har gjort under åren. När vi startade 2004 var vi mer ett ideellt nätverk, sedan dess har det vuxit successivt och vi har hela tiden ägnat oss åt tredje uppgiften, samverkan med det omgivande samhället.

– Det känns som en bekräftelse, fortsätter Anette Skårner, lärare och forskare på institutionen för socialt arbete. Men det är inte bara en viktig markering inom universitetet utan också för yrkesverksamma inom missbruksområdet som vi samarbetar med

LENNART RÅDENMARK, som är alkohol- och drogsamordnare på Länsstyrelsen, framhåller att CERA har blivit en nationell förebild för hur universitetet och externa aktörer kan samarbeta.

– Det är många, framför allt i Stockholmsregionen, som är avundsjuka på vårt unika samarbete. Det speciella med CERA är att det är så många forskare med från olika discipliner och att det finns en stark vilja att göra nytta, att kunskapen ska spridas till personal inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten, kriminalvården och kommuner.

I prismotiveringen står det att CERA har ”en upparbetad och utomordentligt god och stabil samverkan mellan institutioner och fakulteter inom Göteborgs universitet, och med externa aktörer som hälso- och

För Claudia Fahlke är priset ett erkännande för allt arbete.

sjukvård, socialtjänst, kriminalvård samt länsstyrelsen”. De hyllas för att ha tagit fram en modell för hur samverkan kring beroendefrågor kan utformas nationellt.

MEN LÅT OSS ta det från början. Dåvarande chefen på Beroendekliniken vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset ville stärka närheten till universitetet och komplettera den medicinska expertisen med psykologi och socialt arbete. Fyra forskare bildade då, 2004, Forskningsrådet för missbruks- och beroendeforskning, FMB.

– Det bäddade för det vi har idag, berättar Claudia Fahlke. Vi blev ett tvärvetenskapligt forskningsråd som hade till uppgift att implementera akademisk kunskap till praktik och klinik. Vi träffades regelbundet och började diskutera beroendeforskning och vetenskapliga förhållningssätt och lärde på så vis känna varandra. Eftersom syftet med nätverket inte var att söka pengar

»Alla talar om hur bra det är att sprida och omsätta kunskap men det tar tid.«

fanns det ingen konkurrens mellan oss.

Under åren har det arrangerats uppdragsutbildningar, en mängd konferenser och seminarier om aktuell forskning för alla som jobbar med dessa frågor ute i samhället. Exempelvis har man tagit fram en rapport över forskningsfältet, där forskare skriver korta populärvetenskapliga presentationer med kontaktuppgifter.

Förutom att driva forskningsprojekt har CERA fått flera nationella uppdrag, bland annat att vara med och revidera Socialstyrelsens nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevården. Ett annat resultat är att CERA ligger bakom Sveriges enda masterprogram inriktat på missbruks- och beroendevetenskap.

MEN TROTS ATT CERA inrättades formellt som en centrumbildning av rektor hösten 2014 har de inte fått en krona från universitetet, förutom en mindre pott från Samhällsvetenskapliga fakulteten som stöd för administration. Claudia Fahlke menar att utan Länsstyrelsen Västra Götalands ekonomiska stöd på cirka 1,7 miljon kronor, som FMB fick innan det blev CERA, hade det varit svårt om inte omöjligt att komma så långt som de gjort.

– Vi hade hoppats att få pengar i samband med att vi blev en centrumbildning men vi hamnade i en brytpunkt på grund av en översyn. Nu ser vi en chans att söka pengar från UGOT Challenges, men vi är ändå i behov av pengar för att kunna arbeta vidare systematiskt. Jag tycker det är uni-

Bakre rad från vänster:
Fredrik Spak, Claudia Fahlke,
Hugo Wallén, Malin Aronsson,
Bodil Augustsson,
Kristina Berglund.

Främre rad från vänster:
Bo Söderpalm, Anette Skårner,
Lennart Rådenmark,
Ewa Wikström, Ann Karlsson.

versitetets ansvar som uppmanade oss att ansöka om att bli en centrumbildning och som också har inrättat oss.

ETT AV DE områden som man vill forska vidare om är utsatta grupper i samhället som hemlösa och invandrare. Men det finns också planer på att starta en studie om studenter, som är den grupp i samhället som dricker mest och som också oftare provar cannabis jämfört med jämnåriga.

– Här behövs insatser, menar Anette Skårner. Det är många som pratat om hur viktigt att göra mer för unga vuxna men det har gjorts väldigt lite. Kan man få unga människor att reflektera över sitt drickande har bara det en positiv effekt.

Svensk beroende- och missbruksforskning håller en mycket hög internationell standard, framhåller Claudia Fahlke.

- VI FICK BLAND annat excellent betyg i RED 10, men Sverige är litet och vi kan bli bättre och behöver samverka mer med andra forskare. Vi har ganska god kunskap om enstaka faktorer, om beroendets psykologi, sociala faktorerens betydelse och vad som händer i hjärnan, men utmaningen är att få ihop alla delar till bra modeller som täcker det komplexa. Vardagen för den som hamnat snett är inte så enkel, bara samtal eller medicin hjälper inte alltid. Det är därför viktigt att forskningen är tvärdisciplinär.

På frågan om vad som har varit framgångsreceptet svarar Claudia Fahlke snabbt.

– Samverkan låter sig inte styras uppi-

från. Ingen har sagt till oss vad vi ska göra. Vi började träffas för att vi litar på och respekterar varandra. Men också för att det är roligt att hålla på med samverkan. Även om det har växt till något mycket större har vi försökt att behålla det genuina engagemanget.

EN ANNAN NÖDVÄNDIG egenskap är tålamod, menar Claudia Fahlke.

– Vi har hållit på länge och det måste få ta tid. Ibland får man med små medel göra ganska mycket och baksidan är att det är lite av en fritidssyssla. Det har krävt oerhört många timmar på kvällar och helger. Så kan man inte jobba för alltid, men det har varit en viktig del i uppstarten.

Enligt Lennart Rådenmark har CERA blivit en viktig aktör i hela landet på grund av den dynamik som samarbetet har genererat.

– Det skapar stora möjligheter, bara fantasin sätter gränser. Det som CERA framför allt lyckats med är att få saker och ting att hänga ihop och att göra nytta.

Att få Samverkanspriset känns därför extra roligt, poängterar Claudia Fahlke som hoppas att det leder till att samverkan uppmärksammas eftersom den alltför ofta tas för given.

– Det är inget som premieras särskilt mycket. Universitetet är inte riggat för en sådan verksamhet som vi bedriver. Alla talar om hur bra det är att sprida och omsätta kunskap men det tar mycket tid. För mig som professor är det lättare att göra det men för unga forskare handlar det nästan

uteslutande om att producera forskningsartiklar. Universitetet ska förstås ligga i framkant när det gäller forskning och utbildning, men det är minst lika viktigt att universitetet finns ute i samhället och samverkar. Vi är trots allt finansierade med offentliga medel, säger Claudia Fahlke som föreslår att GU ser över meriteringssystemen.

ANETTE SKÅRNER tycker att samverkansuppgiften behöver tydliggöras och konkretiseras exempelvis i det fortsatta arbetet med Vision 2020.

– Vi har en skyldighet att inte bara skriva vetenskapliga artiklar på engelska för forskarsamhället utan även att dela med oss av kunskapen och inse att vi har stor nytta av samverkan. Jag hoppas på en förändring.

TEXT: ALLAN ERIKSSON
FOTO: JOHAN WINGBORG

SAMVERKANSPRISET

Samverkanspriset går i år till Center for Education and Research on Addiction (CERA) som är en centrumbildning för forskning och utbildning kring riskbruk, missbruk och beroende vid Göteborgs universitet. CERA bildades 2013, men samarbetet började redan för 10 år sedan. CERA består idag av en tvärvetenskaplig forskargrupp som arbetar med forskning och utbildning om alkohol-, drog- och spelberoende, och av externa parter som Beroendekliniken/SU, FoU i väst/GR, Kriminalvården och länsstyrelsen. Se www.cera.gu.se

»Dagens sätt att mäta forskning är hämmande«

- Vi inom universitetet skulle kunna tala betydligt mer om hur vi kan främja kreativa processer, menar litteraturvetaren Åsa Arping.

Vad är kreativitet för dig?

– Det är en process och en mix av kunskap, nyfikenhet, idériakedom, öppenhet, inspiration, koncentration och flow som kräver ett särskilt sinnestillstånd präglad av strukturerad frihet. Kreativitet innebär att tänka i nya banor, ställa nya typer av frågor, vara lyhörd inför sådant som avviker från mönster och normer samt presentera resultat på annorlunda och intresseväckande sätt.

Hur ser den ut i den humanistiska forskningen?

– Presentationen av forskningsresultaten är central för många forskare som arbetar

med konstnärliga, estetiska problemområden. Inom litteraturvetenskap, som framför allt studerar skönlitterärt skrivande ur olika perspektiv, gäller det att argumentera för sina tolkningar eller läsningar på sätt som är adekvata och rimliga men också njutbara. Den språkliga exaktheten, formuleringsförmågan och stilen är avgörande komponenter.

Är kreativitet en förutsättning för forskning?

– Ja, bra forskning kräver framför allt en förmåga att ställa oväntade frågor. Men tålamod och envishet är också omistliga.

Måste det finnas ett värde i den?

– Det beror naturligtvis på vilka värdekriterier vi rör oss med. Kreativitet behöver inte generera pengar men kan innebära god

kvalitet eller ge personlig tillfredsställelse. Även om vi gärna ser kreativitet som något gott kan det i sin förlängning också leda till dåliga och destruktiva saker som exempelvis massförstörelsevapen.

Hur viktigt är det att våga misslyckas?

– Vad är ett misslyckande? Inom dagens humanistiska forskning är det särskilt viktigt att även våga ta sig an en omfattande och tidskrävande forskningsuppgift som kräver mycket research och inläsning snarare än att jaga efter snabba publiceringar. Dagens sätt att mäta och belöna forskning hämmar kreativiteten. Långsam forskning kan kanske ses som ett individuellt misslyckande men ge mer hållbara forskningsresultat och plats för det oväntade och oförutsägbara.

»Kreativitet behöver inte generera pengar men kan innebära god kvalitet eller ge personlig tillfredsställelse.«

Hur kan man bli mer kreativ?

– Genom att diskutera med kollegor, inspireras av andra forskare, åka på konferenser och ha en givande fritid som rymmer annat än jobb. För egen del varvar jag forskningen med undervisning, ledningsuppdrag och administration vilket ger perspektiv och en variationsrik vardag. Det är viktigt att förstå att människor är olika, var och en får finna ut vad som fungerar bäst.

Kan man lära sig att bli mer kreativ i undervisning?

– Absolut! Pedagogikkurser i all ära men de bästa undervisningsidéerna har jag fått från kollegor i de lärarlag där jag ingått och från studenterna. Men jag tror inte på undergörande framgångsrecept utan på konkret och systematiskt kvalitetsarbete. Bra lärare kan inspirera studenter att få tillgång till sin egen kreativitet.

Hur viktig är miljön?

– Det är viktigt att tänka i kompletta miljöer med balans och växelverkan mellan forskning, utbildning och samverkan. Alla delar kräver kreativa arbetssätt och för det fordras framför allt en god arbetsmiljö som lämpar sig för flera olika verksamheter samtidigt. Vi inom universitetet skulle kunna prata betydligt mer om hur vi kan främja kreativa processer. Frågan känns särskilt aktuell i och med planerna för nya Humanisten och Campus Näckrosen. Kreativa och lärande miljöer är förstås något vi alla vill ha, men hur når vi dit?

– När jag skriver är stämningen särskilt viktig och att finna den är en utmaning som kräver koncentration, lust och tid. En forskningsdag i veckan tillbringar jag hemma. Det är kravfyllt men också lyxigt. Forskningen blir något att längta till.

När känner du dig kreativ?

– På möte med kollegor då vi tillsammans lyckas lösa ett problem som verkat i det närmaste omöjligt. Eller när jag sitter vid datorn hemma och efter stor möda hittar ett sätt att formulera mig kring en iakttagelse jag gjort i min forskning men haft svårt att riktigt sätta fingret på.

TEXT: HELENA SVENSSON
FOTO: JOHAN WINGBORG

Åsa Arping är docent i litteraturvetenskap, universitetslektor och utbildningsansvarig på institutionen för litteratur, idéhistoria och religion.

Krönika

Det ideala samtalets konst

JONSERED ÄR, åtminstone ur Göteborgs universitets perspektiv, två olika saker. Dels den vackra herrgård vid Aspen som David Gibson lät uppföra 1868, och som för drygt elva år sedan överläts åt universitetet. Dels är det en idé, ett koncept, kanske en modell. Jonsered är alltså både *en plats*, *en mötesplats*, och *en idé*. Denna idé handlar om *samtal*. Eller kanske snarare: om *ett sätt att föra samtal*.

Ska man söka förklaringar till Jonsered framgångar så tror jag en viktig faktor är den journalistiska nyfikenhet och kompetens som från allra första början knöts till projektet. En god journalist måste kunna lyssna. Vara lyhörd.

De bästa samtalen som förs på Jonsered präglas av viljan att lyssna till varandra. Folk rycks för en stund loss ur sina vardagliga sammanhang, ur sina ordinarie hierarkier. Hierarkier där professorns ord väger tyngre än studentens. Dessa givna och insuttna positioner ruckas på när man träffas utanför de välbekanta rummen och sammanhangen. Samtalen förs istället, om det vill sig väl, i ögonhöjd. I det ideala samtalet räknas bara *vad* som sägs, inte *vem* som säger det. Sådana samtal kräver av sina deltagare att de behärskar den svåra konsten att skilja på sak och person. Det är ett demokratiskt ideal. Men också ett vetenskapligt. Argument är viktigare än auktoriteter.

Det är denna utopi om det goda samtalet som svävar över eller ligger under eller går att utläsa mellan raderna i själva projektet Jonsered.

GÖTEBORGS UNIVERSITET ÄR, som så många moderna universitet, en värld av forskning och utbildning som ständigt hotas – varje dag och måhända i allt högre grad – av kommersialisering och byråkratisering och rutinisering. Nyfikenheten hotas av vaneseende och tunnelseende. Upptäckarlustan av administrativa gränstvister och småskurna rivaliteter.

Samtalen i Jonsered utgör ett andningshål, en frizon. Men de är mer än så. Under de tio år verksamheten bedrivits har närmare 200 organiserade samtal genomförts ute på herrgården, plus ytterligare ett antal samtal på andra platser, med stort deltagare. Enskilda personer och representanter för mer än 500 organisationer har hittills varit med. För GU:s del är det en fantastisk gränsyta mot samhället i övrigt.

Och som det heter i GU:s Vision 2020: ”Kvaliteten i vår forskning och utbildning förstärks genom täta kontakter med omvärlden.” På så sätt bidrar Jonseredssamtalen till

universitetets själva kärnverksamhet.

Och på så sätt kan man kanske säga att Jonsered – de samtal som förs där, sättet som dessa samtal förs på – utgör en påminnelse för Göteborgs universitet om varför det finns till.

KAN MAN DÅ önska sig något mer av denna till synes ideala, idealistiska, miljö?

På min önskelista står mer av så kallad ”konfrontativ dialog”. En konfrontativ dialog syftar, skriver Hans Abrahamsson, ekonomen och fredsforskaren, till att ”göra en förstärkt vertikal samverkan mellan mer ojämlika

parter möjlig utan att den svagare parten riskerar att fångas in i den starkare partens logik och tänkande”.

Mer av konfrontationer alltså, sakliga konfrontationer. Intellektuella sam-

mandrabbningar. I samhällliga och politiska sammanhang, liksom i vetenskapliga, är konsensus ett gott slutresultat – men en dålig utgångspunkt.

Bjud in fler att delta i dessa samtal! Inte minst studenter. Över huvud taget: Mer folk ute på Jonsered! Mer liv och rörelse! Lite mer spring i dörrarna! Och mer av internationella influenser. Det har genomförts ett antal seminarier av hög klass med inbjudna gäster långt ifrån. Men det skulle behövas *än* mer av sådana samtal för att på allvar kunna bidra till GU:s mål att vara ett lärosäte präglad av ”globalt engagemang”.

Den samtalskultur som hållits vid liv och vidareutvecklats ute på Jonsered, inom och utöver universitetets murar, är samhällligt viktigt. Den borde GU investera mer i. Samtalen på herrgården är visserligen endast för inbjudna, men de gemensamt kunskapsökande samtal som förs där har som mål att nå ut i och vara förebildliga för det offentliga samtalet. Det är en stor sak.

FOTO: ANNA LEKVALL

David Karlsson är idéhistoriker och kulturskribent, verksam vid Nätverkstan.

Han var en av utvärderarna bakom programverksamheten vid Jonsered herrgård.

Med forskare på schemat

Alger är livsviktiga. Hälften av allt syre du andas kommer från alger i havet. Men varför kan man då läsa om mördaralger i tidningarna på sommaren?

Det var en fråga Angela Wulff, professor i marin ekologi, ställde till gymnasieelever under Forskarfredagen den 26 september.

ALGBLOMNING ÄR NATURLIGT och nödvändigt för livet i havet, förklarade Angela Wulff för eleverna i klass N2b på Kitas gymnasium.

– Men ibland blir det för mycket. Kraftig algbloomning ger syrebrist på havsbotten eftersom djuren inte hinner äta upp allt. Viss algbloomning är också giftig, för människan eller för andra organismer.

Det är när jordbruket släpper ut växtnärsämnen, som kväve och fosfor, som algbloomning kan ske. Och Östersjön är extra hårt drabbad.

– Men att titta på alger i mikroskop är inte allt jag sysslar med, förklarade Angela Wulff. Forskningen har också lett mig till Antarktis där jag en gång till och med blev uppvaktad av en pingvin. Och att vara forskare är ingenting konstigt, bara väldigt spännande. Självklart gäller det att plugga men man måste inte vara speciell på något sätt utan kan vara en vanlig

John Olof Hallman

Alexandra Polyakova

tvåbarnsmamma som jag.

Att åka ut till skolorna och berätta är en viktig del av att vara forskare, menar Angela Wulff.

– Jag har fördelen att tidigare ha varit högstadielärare så jag är ganska van vid att tala med elever. Och man måste kanske vara lite av en skådespelare för att tycka att det är roligt. Men precis som vi behöver lära ungdomar att det inte är svårt att vara forskare kanske forskarna behöver

Angela Wulff gillar att föreläsa för gymnasieklasser.

lära sig att det inte är svårt att prata med unga, även om det inte alltid blir så som man tänkt sig och man kan få frågor som man inte vet svaret på.

VAD TYCKTE DÅ eleverna i klass N2b om besöket från Göteborgs universitet?

Alexandra Polyakova berättade att hon redan vet att hon vill bli forskare.

– Men det var spännande att få lära sig lite mer om hur det funkar. Jag vill

läsa kemi eller biologi, båda ämnena verkar intressanta.

– Jag vill forska inom fysik, förklarade John Olof Hallman. Många vet nog inte vad forskning handlar om, därför är det jättebra att få besök från universitetet. Bara man får jobba med något man älskar är det nog inte så svårt.

EVA LUNDGREN

Forskar Grand Prix

Kan du berätta om din forskning på fyra minuter? Det var utmaningen på Forskar Grand Prix, ett av inslagen på Forskarfredagen den 26 september.

Men Cecilia Solér från Handelshögskolan tyckte att tävlingen var för mycket av ett jippo.

ENTRÉN PÅ UNIVERSEUM var full med folk som ville lyssna på forskare som tävlade i att berätta fort och effektivt. Tre deltagare kom från Handelshögskolan, tre från Chalmers och två från forskningskoncernen Swerea.

Men Cecilia Solér, universitetslektor i marknadsföring, blev besviken.

– Tre jurymedlemmar skulle bedöma framförande, struktur och vetenskaplighet. Den person som vann hade bara hållit på med sitt projekt i ett år men fick ändå högsta betyg för vetenskaplighet. Mitt intryck var

Cecilia Solér

vara lite kontroversiell. Jag påpekade bland annat det olämpliga med att köpa en ny iPhone när den gamla fortfarande fungerar och det kanske inte var så populärt.

Cecilia Solér fick också frågan om tävlingen hjälpt henne bli bättre på att prata inför publik.

– Det var en konstig fråga. Jag valdes ju som tävlingsdeltagare just för att jag är bra på att föreläsa för allmänheten.

Men Forskar Grand Prix är ju bara en kul grej, det är väl inget att bry sig om?

– Så kan man förstås tänka. Men vetenskap är trots allt något allvarligt och vi som deltog hade lagt ner tid och kraft på våra framträdanden. Tävlingen avslutas med stor final i Stockholm i november och det är klart att den som ställer upp vill ha en ärlig chans att vinna.

EVA LUNDGREN

att samhällsvetare helt enkelt inte kunde vinna eftersom juryn uppfattade vetenskap som lika med naturvetenskap. Det hade varit bättre om juryn bestått av ledamöter med fötterna i flera olika vetenskapsområden.

CECILIA SOLÉRS föreläsning handlade om varför det är så svårt att handla miljövänligt.

– Kanske var det fel av mig att

Makten över staden

I de fattigaste stadsdelarna är medellivslängden 9 år kortare än i de rikaste. Och allt färre ungdomar från utsatta områden går vidare till gymnasiet. Det berättade Ove Sernhede, professor i socialt arbete, under en programpunkt på institutionen för kulturvetenskapers monter på Bokmässan.

– När Janne Josefsson 1987 gjorde ett program om femmans spårvagn kunde han påvisa stora klyftor mellan olika stadsdelar. Men idag är exempelvis arbetslöshetsrisken för ungdomar hela 5–6 gånger högre i Biskopsgården än i Örgryte.

Sociologen Catharina Thörn förklarade att synen på staden förändrats, från att ha varit en plats för produktion till en plats för konsumtion.

– Denna utveckling, då själva stadsrummet blivit en del av konsumtionen, slog igenom i Sverige på 1990-talet. Ett exempel är centrala Hisingen beskrivs som en del av city.

10 år som miljöförebild

I höst är det 10 år sedan GU, som första universitet i Sverige, blev miljöcertifierat. Detta firas med en rad olika aktiviteter. Dessutom lanseras en intern klimatfond för att minska klimatpåverkan.

ÅRETS STÖRSTA Fairtrade challenge, klädbyttardag, kemikaliemässa och gratis visningar av 2000-talets bästa miljöfilmer. Det är bara några exempel ur höstens program.
– Det är smått fantastiskt att vi som ett

»Göteborgs universitet har en stark miljö- och hållbarhetsprofil som blir starkare och mer omfattande för varje år«

EDDI OMRČEN

”

Eddi Omrcen

FOTO: JOHAN WINGEBORG

relativt litet lärosäte i norra Europa är en förebild, inte bara nationellt utan även internationellt. Göteborgs universitet har en stark miljö- och hållbarhetsprofil som blir starkare och mer omfattande för varje år, konstaterar miljöchef Eddi Omrcen.

Göteborgs universitet var först i Europa med att ha både ISO 14001 och Emas-certifiering.

Eddi Omrcen lyfter fram att mycket har hänt på tio år. Exempelvis har energiförbrukningen och koldioxidutsläppen minskat, en rad forskarskolor genomförts och kurser och program miljö- och hållbarhetsmärkts. Ett annat resultat är att GU:s personal idag kan njuta av rättvis- och/eller Kravmärkt kaffe; på många håll finns till och med Kravmärkt frukt.

Inget annat lärosäte har vunnit pris två gånger från International Sustainable Campus Network.

ETT STORT STEG togs 2010 i och med klimatstrategin. Förutom ett ambitiöst mål att minska utsläppen identifierades viktiga områden som resor och möten, energi och klimatkompensation. Men universitetet skulle också stärka sin klimatprofil i forskning och utbildning och utveckla tekniska verktyg för att främja resfria möten.

Alla mål, utom ett, kommer att nås, framhåller Eddi Omrcen.

– Det finns en klassisk målkonflikt. Å ena

sidan bör flygresorna minska, å andra bör vi som ett internationellt universitet finnas ute på den globala arenan. Det positiva är att resfria möten ökar men det verkar inte minska vårt resande.

GU har istället utvecklat ett system för klimatkompensering av flygresor och den extra avgiften som läggs på biljetten går till utvecklingsprojekt i Indien och Kina.

– Principen är att den som förorenar också ska betala för det. Investeringar

sker i FN-godkända projekt som håller högsta tänkbara kvalitetsmärkning. Men vi använder inte utsläppsrätterna för att slippa minska våra egna utsläpp, det vore att köpa sig fri.

En nyhet i år är att en del av dessa avgifter går in i en klimatfond som anställda och studenter kan söka pengar från.

– Det kan handla om allt som syftar till att påverka klimatet: minskad energianvändning, utveckling av förnybar energi, klimatanpassat resande eller resfria möten. Man även för aktiviteter som indirekt minskar klimatpåverkan som exempelvis informationsspridning och seminarier.

ALLAN ERIKSSON

FAKTA

Ett av klimatmålen är att GU ska minska sina koldioxidutsläpp med 20 procent jämfört med 2008, fram till 2015. Idag är minskningen 19 procent. Ett annat mål är att minska energianvändningen med 10 procent per kvadratmeter, hittills ligger det på 15 procent. Däremot har utsläppen av resorna ökat i takt med att fler flyger.

Kårernas historia

I två och ett halvt år har arbetet pågått. Lagom till doktorspromotionen var den äntligen klar, boken om Göteborgs universitets studentkårers historia.

– Det handlar inte om en fullständig historia utan snarare om olika nedslag, förklarar initiativtagaren Martin Dackling. Hur mycket som helst finns kvar att djupdyka i.

Martin Dackling

EN KOMMITTÉ PÅ sju personer har ansvarat för att de olika ämnena, artiklarna och intervjuerna ställts samman till en enda skrift. För det är många områden som avhandlas, bland annat hur studenterna hade det på 1950-talet, kvinnliga pionjärer, hälsovård, bostäder, ekonomi ...

– 1954, när Göteborgs högskola och Medicinska högskolan slogs samman till Göteborgs universitet, fanns

här cirka 1 400 studenter, förklarar Martin Dackling, doktor i historia, som var ordförande för Filosofiska Fakulteternas Studentkår 2006–2007. Idag har vi drygt 37 000 studenter och fler doktorander än antalet studenter då. För 60 år sedan kom studenterna i huvudsak från Göteborgsregionen och hade ofta högskoleutbildade föräldrar. Idag är endast en tredjedel från Göteborgstrakten och nästan 10 procent kommer från ett annat land. Dagens studenter har en mängd olika bakgrunder och åldrar, somliga har barn, en del har många års yrkeserfarenhet och allt fler talar ett annat språk än svenska.

Men avståndet mellan lärare och student har ökat, påpekar Martin Dackling.

– På 1960-talet umgicks man fortfarande över gränserna: Studenterna gick på professorernas föreläsningar, men professorerna gick även på studentkårens tillställningar. Och universitetet och studentkåren stod inte i något större motsatsförhållande. Men med högskolereformen 1977 utvidgades högskolan rejält och därmed synen på studenterna och studentkåren.

EN ANNAN STOR FÖRÄNDRING var avskaffandet av kårobligatoriet 2010.

– Det ledde bland annat till kårsammanslagningar, tio kårer blev till nuvarande fyra. Medlemsantalet sjönk drastiskt men de som är med är desto mer engagerade. Eftersom kårerna numera till viss del finansieras av universitetet centralt har det funnits en del farhågor att självständigheten skulle gå förlorad, men det har inte skett, åtminstone inte än. Kanske är vi inne i en ny förändringstid men det är i så fall för tidigt att säga.

EBoken delades ut till de medverkande i doktorspromotionen den 24 oktober. Men den går också att köpa, förklarar Martin Dackling.

– Titeln *Frihetens och upproriskhetens bakterier* är ett citat av Hjalmar Frisk, Göteborgs universitets förste rektor. Han menade att universitetet skulle ha ett fönster öppet för omvärldens luftdrag. Det kan man ju säga att Göteborgs universitet haft genom åren och man kan fundera över om han hade känt igen sig om han kommit tillbaka hit idag.

EVA LUNDRÉN

FAKTA

Frihetens och upproriskhetens bakterier – studentrörelse vid Göteborgs universitet under 60 år finns att beställa här: gus.gu.se/jubileumsbok.

Den kommitté som tagit fram boken består av Martin Dackling (ordförande), Sofia Eklund, Jörgen Kyle, Irja Persson Utterhall, Caroline Tigerberg, Lina Söderström samt Lennart Weibull.

Göteborgs universitet har ett samhällsansvar i vår delade stad

UNIVERSITETET ÄR EN stor, rik och kraftfull aktör i Göteborg – hur universitet fördelar sina resurser och var det är placerat har stor betydelse, både som möjligheter för invånarna som för de signaler olika satsningar ger. Hur Göteborgs universitet hanterar de här frågorna är av betydelse för Göteborgs stadsutveckling.

Göteborgs universitet är ett city-universitet, i stort sett allt är förlagt inom en mycket liten radie i centrala Göteborg. Universitetet planerar nu att satsa miljarder på att ensidigt förstärka denna placering.

Samtidigt är Göteborg en alltmer delad stad, livsbetingelserna är radikalt olika beroende på var man bor och utvecklingen går åt fel håll. Du mår bättre, har mer pengar och lever längre i en del stadsdelar, till skillnad från andra där utvecklingen är den motsatta. Och dina barn får bättre arbete, tjänar mera pengar och lever längre beroende på var du bor – vad vi gör nu har betydelse också för

kommande generationer. Vi är på väg tillbaka mot ett samhälle med stora orättvisor och mycket olika möjligheter. Ungefär som det var för hundra år sedan. Detta gäller självklart också utbildning.

Välfärdsbyggandet i Sverige handlade inte minst om att ge befolkningen möjlighet till utbildning. Det skedde bland annat genom universitetsutbildningar som både lokalt, socialt och ekonomiskt gjordes tillgängliga för alla i samhället.

I ETT LÄGE DÄR staden glider isär, där stora grupper i samhället befinner sig mycket långt från universitetet, där många kommer från det som kallas för studieovana miljöer och knappast bankar på universitetets dörr om de inte lotsas dit, borde Göteborgs universitet försöka möta dessa grupper också där de finns och på så sätt öka sin tillgänglighet.

Det samhällsansvar som Vision 2020 talar om handlar idag i stor utsträckning om pro-

blematiken kring den ökande segregationen och om bristen på social hållbarhet i ett samhälle som glider isär. Se bara på valresultatet. Genom ensidiga satsningar på centrum förstärker Göteborgs universitet avståndet till periferin där många av de fattiga och de nyanlända bor och lever och där det både bokstavligen och bildligt redan är långt till universitetet. Det borde inte vara omöjligt att gå dessa områden och deras invånare till mötes. Det handlar inte om miljarder och signalvärdet skulle vara stort, ingångarna till universitetet skulle breddas och Göteborgs Stad skulle få ett stöd i försöken att vända utvecklingen. På så sätt skulle universitetet verka för att hålla ihop snarare än ytterligare dela och segregera staden.

ANDERS TÖRNQUIST
FÖRESTÅNDARE FÖR CENTRUM FÖR
URBANA STUDIER, HAMMARKULLEN

Blaskkaffe och pedagogikens morgondag

HÄROMDAGEN kallades vi kollegor till ett möte om effektivisering av vår undervisning för att spara resurser i dessa så ekonomiskt ansträngda tider. Eftersom jag kom i god tid passade jag på att hämta en kopp kaffe i den nya, exklusiva kaffeapparaten som skulle vara en riktigt fin sak där hela bönomals. Apparaten är utrustad med flera olika valmöjligheter men jag fastnade för en mellanstark Löfbergs Lila, ”deras mest populära”.

Mötet inleddes med en bakgrundsbeskrivning men strax inskräptes allvaret i den nuvarande situationen. På grund av ett kraftigt budgetunderskott måste vi alla inse att sötebrödsdagarna är över. Sparbetingelsen gör att vi måste skära på allt. Framför allt måste vi effektivisera vår undervisning; seminarier med 15 studenter i varje grupp är slösaktigt – det dubbla är mer rimligt, reflekterande examinationsuppgifter tar för mycket tid att bedöma, så ett-kryss-två-frågor är framtidens melodi och uppsatser får i den nya tidens ordning bara skrivas i par. Att leda våra kurser och ha kontakt med studenterna reduceras till ett minimum, för att inte tala om tiden att utveckla och förbättra våra kurser. Den finns helt enkelt inte längre.

JAG SATTE KAFFET i halsen och fick direkt en besk smak i munnen. Man kan lätt tro att orsaken det var de bistra beskederna, men icke så. Nej, det var den mellanstarka Löfbergs Lila som vände på vägen ner. Jag hade fått en mugg *blaskkaffe* av den omtalade maskinen som förmodligen varit inställd så att minsta möjliga dos nymalt start-kit-

FOTO: TORSTEN APRI

»Min obehagliga kaffeupplevelse var den perfekta metaforen för hur akademien numera konfigureras.«

”

kaffe blandats med största mängd vatten. Om man konfigurerar en kaffemaskin på detta vis – då kan det bara bli blaskkaffe.

Efter mötet slog det mig: Min obehagliga kaffeupplevelse var den perfekta metaforen för hur akademien numera konfigureras – känslan av blaskighet inträder. Under mina elva år här har utvecklingen, eller kanske

ska man säga avvecklingen, rutschat på utför, i allt högre takt. Vi har gått från ett läge där både studenter och lärare var relativt nöjda till att missnöjet osar i salar och korridorer. Trycket på flexibilitet, måtbarhet och valfrihet har tagit knäcken på en del. Rädslans kultur breder ut sig och folk blir sjuka och arga. Vän vänds till fiende, samarbete blir konkurrens och delaktighet till maktlöshet i ett ganska otäckt allas krig mot alla. Som om det vore oundvikligt.

I EN NYLIGEN publicerad utvärdering hyllades några av våra utbildningar och dessutom fick vi en liten ”kvalitetspeng” av regeringen. För stunden spred sig en känsla av medgång och uppsluppenhet i kollegiet. Det serverades tårta och kaffe och tal hölls om vikten av kvalitet och vetenskaplighet, samt vilket gott arbete vi uppenbarligen gjort i det gamla system som var konfigurerat på så vis att vissa saker tilläts ta lite längre tid. Som till exempel att forma kritiskt tänkande, reflekterande och välformulerade studenter.

Då är frågan vad som kommer att hända med nuvarande konfiguration på arbetsplatsen som vill effektivisera, rationalisera och spara i alla ändrar. Hur går nästa utvärdering, när kaffet vi serverar är blaskigt? Kanske kan vi vänja oss, och våra studenter, att dricka blaskkaffe?

Men vill vi ha en blaskig pedagogisk morgondag?

MARTIN HARLING
LÄRARE PÅ INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK OCH
SPECIALPEDAGOGIK

Begriper universitetsledningen vilka processer de satt i rörelse?

GÖTEBORGS UNIVERSITET styrs, och styr i sin tur internt sin verksamhet, helt i linje med de ideal som förespråkarna för new public management-inspirerade reformer omhuldar. NPM är i praktiken ett samlingsnamn för inkorporering av en mångfasetterad samling av styrtekniker som används för att styra på utfallssidan. Grundidén är att en organisation genom målformulering på den strategiska nivån genom jämförelser av utfall och konkurrens på verksamhetsnivån kan generera högkvalitativa produkter som exempelvis forskning och utbildning. Den här typen av styrtekniker på utfallssidan är inte unika för moderna västerländska samhällen som har genomfört NPM-inspirerade reformer: de har använts i organisationer och studerats av forskare från olika discipliner i över hundra år inom såväl offentlig som privat verksamhet och inom såväl liberala demokratier som historiska och samtida planekonomier. Så forskningsmässigt vet vi ganska mycket om hur dessa styrtekniker påverkar utfallet och vad som produceras inom ramen för sådana system.

Det helt dominerande teoretiska antagandet bakom styrning på utfallssidan är att sådan styrning fungerar som ett incitament för individer, enheter och organisationer att förändra sina beteendemönster på ett sådant sätt att de övergripande målen för organisationen uppfylls. Kännetecknande för dessa styrtekniker är att de fungerar alldeles utmärkt för att förändra beteendemönster men är en katastrof i förhållande till övergripande mål.

FÖR ATT KUNNA STYRA utfallssidan behövs kunskap om vad som produceras, behovet av granskningsdata som beskriver graden av måluppfyllelse är enorm. Över hundra års forskning visar att i praktiken innebär detta att den granskningsdata som används för att jämföra individer, enheter och organisationer i 99 fall av 100 förenklar komplexa mål genom att omvandla medel till mål. Det som granskas är inte de komplexa målen utan de medel, indikatorer som är möjliga att explicitgöra, mäta och räkna, vilket innebär att de materiella grunderna för rationellt beteende förändras.

Istället för att sträva efter att uppnå organisationens komplexa mål strävar individer, enheter och organisationer efter att hamna högt på de indikatorer som mäts och jämförs. Och om individer, enheter och organisationer därutöver belönas eller bestraffas, ekonomiskt och/eller statusmässigt utifrån sin förmåga att leva upp till indikatorer, kan riktigt obehagliga ting inträffa. Men innan jag går in på dessa obehagligheter kommer jag att utifrån tre personliga iakttagelser illustrera hur jag upplever att universitetets anammande av styrprinciper på utfallssidan har påverkat vår akademiska vardag.

Iakttagelse 1: När jag idag träffar en forskarkollega som jag inte sett på ett tag och ärligt frågar: "Vad håller du på med nu?" får jag ofta inte en entusiastisk berättelse om personens forskningsfrågor eller intressanta resultat utan en uppdatering av personens cv, att hen har skickat in två artiklar, att en artikel har blivit antagen, att två forskningsansökningar är i pipeline eller att ett forskningsanslag har beviljats. En väldigt intressant form av akademiskt samtal utifrån pinnräkande. Stimulerande, lärorikt, utvecklande och kreativt!!

Iakttagelse 2. Jag är väldigt intresserad av handledningsfrågor och deltog därför för ett par år sedan på kursen *Handledning för erfarna handledare i forskarutbildningen*, som anordnades av vårt universitet. Kursen var givande och fungerade som ett bra forum för diskussioner med handledare från andra fakulteter än min egen, vilket var precis det jag hade hoppats på när jag anmälde mig till kursen. Däremot blev jag minst sagt undrande när det visade sig att vi som hade gått kursen från lunch dag ett – till lunch dag två – det vill säga 24 timmar inklusive sömn – skulle belönas med 5 hp om vi del-

»Vi behöver styrtekniker som främjar kvalitet, interaktion, samverkan, pluralism och uppfinningsrikedom.«

tog på ett uppföljningsseminarium à cirka 4 timmar ett par månader senare. Jag får en inbjudan till detta uppföljningsseminarium minst två gånger per termin – men jag tänker inte delta. Ett väldigt kreativt, intressant och rimligt förhållningssätt till pedagogisk kunskapsutveckling, att med pinnar bokföra och belöna vårt inre behov av att utveckla vår pedagogiska kompetens!

Iakttagelse 3. Jag har under mina år vid universitetet deltagit i olika beredningsorgan för forskning och forskarutbildning på både institutions- och fakultetsnivå. Under de senaste åren har märkliga diskussioner smugit sig in i dessa sammanhang, diskussioner som handlar om vem som får "pinnen" på utfallssidan om man samverkar och samarbetar med andra när det gäller att till exempel ge kurser, söka forskningsanslag eller publicera forskningsresultat. I ett utfallsbaserat system där en pinne ger högre status eller mer resurser är det onekligen ett problem om andra får pinnen, vare sig det handlar om andra forskare, institutioner, fakulteter eller universitet.

Mina tre iakttagelser från vår egen praktik belyser endast några få av de effekter som hundra års forskning har kunnat visa

uppstår i system där utfallsbaserade styrtekniker tillämpas. Jag kommer därför nu, i kondenserad form, sammanfatta några av de huvudsatser som forskningen genererat och som kan ge väldigt obehagliga effekter i förhållande till de mål universitetet har. Jag ber i förväg om ursäkt för att jag i denna sammanfattning inte hinner klargöra betydelsen av alla begrepp som förekommer i slutsatserna, men en debattartikel får inte innehålla mer än ca 700 ord.

- Styrning på utfallssidan leder till att komplexa mål förenklas genom till exempel bedömningskriterier, explicitgörande och icke transparens.
- Styrning på utfallssidan genererar oönskade beteenden en masse på individ-, enhets- och organisationsnivå som tunnelseende, cherry picking, gaming och rent fusk.
- Styrning på utfallssidan ersätter ansvarsberedskap för uppgiften, det vill säga de komplexa målen med ansvarighet till produkten. det vill säga medlen.
- Styrning på utfallssidan ersätter kontextbunden, erfarenhetsbaserad och situationsanpassad professionell kompetens med bokföringsbar formell kunskap.
- Styrning på utfallssidan ersätter inre värden och motivation med yttre värden och motivation.
- Styrning på utfallssidan försvårar önskade beteendemönster som samarbete, lärande, kreativitet och uppfinningsrikedom och främjar innehållsmässig och metodologiskt likriktning.

Göteborgs universitet behöver bli genuint visionärt istället för som idag en konservativ kraft som tycks vara blind och döv för den kunskap forskare runt om i världen genererat, som upprätthåller långsiktigt ineffektiva och alltmer ifrågasatta styrideal.

Vi behöver identifiera styrtekniker som är ett alternativ till både det gamla meritokratiska kollegieidealet och det rådande marknadsbaserade styridealet. Vi behöver styrtekniker som främjar kvalitet, interaktion, samverkan, pluralism och uppfinningsrikedom.

Vi behöver – vi kan – ta ledningen och makten. Låt oss börja diskutera alternativ!

VICKI JOHANSSON
GRANSKNINGSFORSKARE PÅ
FÖRVALTNINGSHÖGSKOLAN

Hon var en av talarna på visionseminariet den 30 september med rubriken *Hur styrs och leds universitet och högskolor i Sverige idag?*

FOTO: LAILLA ÖSTLUND

NYA ANSTÄLLNINGAR

BJÖRN ANDERSSON är ny docent i socialt arbete. Han forskar om det offentliga livets sociala relationer, förebyggande och uppsökande socialt arbete samt social hållbarhet.

INGELA ANDREASSON är ny docent i pedagogik vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik. Under 2014 arbetar hon som koordinator och projektansvarig för forskningsnätverket *Equity and Inclusive Frameworks in Educational settings*, som sedan 2010 har finansiering från Riksbankens Jubileumsfond. Nätverket studerar frågor som rör likvärdighet, delaktighet och inkludering i skola och utbildning. En antologi blir färdig under 2014.

CAROLINE BERGGREN är ny docent i pedagogik vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik. För närvarande forskar hon inom projektet *Högskoleutbildades mobilitet: köns- och klassperspektiv på val av högskola och val av etableringsort efter studier*, med finansiering av Vetenskapsrådet.

STAFFAN BJÖRK har befordrats till professor i interaktionsdesign vid institutionen för tillämpad IT.

KRISTIAN DANEBACK är ny professor i socialt arbete. Hans forskning handlar om olika aspekter av socialt arbete och internet, till exempel sexualitet, föräldraskap, mobbing och forskningsmetoder.

SUSANNA GARVIS, Monash University i Melbourne, Australien, har anställts som ny professor i barn- och ungdomsvetenskap vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande. Hennes forskning har haft konsekvenser för såväl australiensisk som internationell förskoleverksamhet.

STEFAN GRAU, professor vid Eberhard-Karls-Universität, Tübingen, Tyskland, är kallad till ny professor i idrottsvetenskap vid institutionen för kost- och idrottsvetenskap. Han tillhör gruppen världsledande forskare inom biomekanik och rörelselära, ett forskningsområde

som under de senaste decennierna utvecklats mycket dynamiskt. Att kalla någon till en anställning som professor används endast om anställningen av personen bedöms vara av särskild strategisk betydelse för en viss verksamhet vid universitetet.

NILS HAMMARÉN är ny docent i barn- och ungdomsvetenskap vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande. Under 2014 arbetar han i projektet *Brottsplats skolan - en studie av brottsoffer i skolan*, finansierat av Brottsoffermyndigheten. I projektet studeras vilka bedömningar och strategier som skolor vidtar då elever i grundskolans senare år kategoriseras och bedöms som brottsoffer.

LINDA HASSING är ny professor i psykologi. Hennes forskning rör sambandet mellan kropp och själ, att det finns en dubbelriktat samband mellan hur vi mår fysiskt och psykiskt.

ANNIKA LUNDGREN är ny professor vid Akademin Valand. Hon är konstnär och undersöker maktstrukturer inom exempelvis historieskrivning, ekonomi, genus och kunskapshierarkier. Som ny professor framhåller hon pedagogikens betydelse för politiskt medvetandegörande.

ELISABETH OLIN är ny prefekt på institutionen för socialt arbete. Hon har varit verksam vid institutionen sedan 1998, tidigare som studierektor för masterutbildningen och utbildning på forskarnivå.

ANDREA NIGHTINGALE är ny professor vid institutionen för globala studier. Tidigare var hon föreståndare för MSc Environment and Development och docent i miljögeografi vid universitetet i Edinburgh (2002–2012). Hon är bland annat ansvarig för att bygga upp universitetets nya forskarutbildning i samhällsvetenskapliga miljöstudier (ESS), ett program som är unikt i sitt tvärvetenskapliga sätt att närma sig samspelet mellan samhälle och miljö.

HANS SAMUELSSON är ny docent på psykologiska institutionen. Hans forskning sker inom det neuropsykologiska området med inriktning på vuxenklinisk verksamhet.

GERARDO SCHNEIDER har befordrats till professor i datavetenskap vid institutionen för data- och informationsteknik.

ANETTE SKÅRNER är ny docent i socialt arbete. Hennes centrala forskningsområden är missbruk, sociala nätverk och behandling.

OLOF TORGERSSON är ny docent i tillämpad informationsteknologi vid institutionen för tillämpad IT.

RICHARD TORKAR är nyutnämnd professor i software engineering vid institutionen för data- och informationsteknik. Han ingår även i centrumbildningen Software Center.

PIA WILLIAMS har anställts som ny professor i barn- och ungdomsvetenskap vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande.

Sedan 2012 är hon projektledare för det av Vetenskapsrådet finansierade forskningsprojektet *Grupptorlekens betydelse för barns möjligheter att lära och utvecklas i förskolan*.

RUBEN ÖSTLUND, filmregissör och bioaktuell med filmen *Turist*, är ny professor på Akademin Valand. Han kommer att ingå i filmkollegiet, med flera andra lärare. Som ny professor vill han arbeta med att vidareutveckla bildområdet.

UTMÄRKELSER

CLAES GÖRAN ALVSTAM, professor i internationell ekonomisk geografi, tilldelas Handelshögskolans pris Pro Studio et Scientia. Han får utmärkelsen för att med förutsättningslös nyfikenhet och en aldrig sinande energi ha förenat en bred akademisk excellens med ett starkt samhällsintresse och globala perspektiv. Han har härigenom utvecklat forskning och utbildning vid Handelshögskolan i sant nyskapande banor.

HENRIK ARONSSON, biolog, är för andra året i rad president i tävlingen European Union Contest for Young Scientists, EUCYS, en tävling där ungdomar från olika länder tävlar med forskningsprojekt i olika discipliner. Tävlingen hålls i Warszawa den 19–24 september.

GÖRAN BONDJERS, tidigare preses på Sahlgrenska akademien, har utnämnts till hedersprofessor vid School of Public Health, University of Witwatersrand i Johannesburg.

ULLA CARLSSON, föreståndare på Nordicom, har av Unesco tilldelats the Unesco chair of Freedom of Expression, Media Development and Global Policy. Hon tillträder i

början av februari och professuren kommer att vara placerad vid institutionen för journalistisk, medier och kommunikation.

GU har sedan tidigare ytterligare en Unesco-professur, var innehavare är Ingrid Pramling Samuelsson, professor i pedagogik.

KAJSA YANG HANSEN, universitetslektor, och **INGRID MUNCH**, professor emerita, har av International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA) tilldelats utmärkelsen Richard Wolf Award 2014. Priset tilldelades dem med anledning av artikeln: *Exploring the measurement profiles of socioeconomic background. Indicators and their differences in reading achievement: A two-level latent class analysis*, publicerad i IERI monograph series: *Issues and Methodologies in Large-Scale Assessments*.

AMEL GRITLI LINDE, docent vid institutionen för odontologi och ledare för en av universitetets vassaste forskargrupper, får årets Sven och Maud Thuréus pris av institutionen för odontologi vid Umeå universitet. Priset är på 35 000 kronor.

INGRID HÖJER, professor i socialt arbete, har fått EUSARF:s Lifetime Achievement Award 2014. I motiveringen från EUSARF (the European Scientific Association on Residential and Family Care for Children and Adolescents) prisas Ingrid Höjer för sin omfattande, kreativa och praktiskt inriktade forskning om familjehemsvården.

SVERKER JAGERS, professor i statsvetenskap, har av regeringen utsetts till ledamot i styrelsen för Institutet för framtidsstudier. Han ersätter professor Hans Rosling. Institutet är ett mångvetenskapligt centrum för avancerad samhällsvetenskaplig forskning och har till uppgift att bedriva framtidsstudier, främja framtidsperspektiv i svensk forskning och förvalta och utveckla teori och metod inom framtidsstudiernas område. Institutets styrelse har nio ledamöter som utses av regeringen, styrelseordförande är Bengt Westerberg.

GÖRAN PATRIKSSON, professor vid institutionen för kost- och idrottsvetenskap, har utsetts till den första hedersledamoten i SVEBI, Svensk Förening för Beteende- och Samhällsvetenskaplig Idrottsforskning.

AKSEL SUNDSTRÖM, doktorand vid Quality of Government Institute, har tilldelats Statsvetenskapliga förbundets pris för bästa uppsats. Uppsatsen *Covenants with broken*

swords: Corruption and law enforcement in governance of the commons handlar om vilka effekter korrupcion får på fiskeregleringar i Sydafrika. Genom djupintervjuer med statliga inspektörer i fiskesektorn utvecklar Aksel Sundström förståelsen för hur mutor möjliggör tjuvfiske. Uppsatsen är en del av författarens avhandling.

ANSLAG

Följande forskare tilldelas anslag från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse för excellent forskning: **Martin Bergö**, professor i molekylär medicin, får 42 miljoner kronor för forskning om malignt melanom. **Chandrasekhar Kanduri**, professor i medicinsk och klinisk genetik, får 41 miljoner kronor för studier av hur icke-kodade RNA påverkar utvecklingen av tumörer. **Bernard Mehligh**, professor i fysik, får 33 miljoner kronor för projektet *Bottle-necks for particle growth in turbulent aerosols*. **Richard Neutze**, professor i biokemi, får 26,5 miljoner kronor för studier av hur cellers skelett, cytoskelettet, påverkas av elektromagnetisk strålning. Ytterligare fyra forskare vid Sahlgrenska akademien medverkar i projekt som får stöd från

KAW. Mikael Elam, Johan Wessberg och Justin Schneiderman medverkar i ett Chalmersprojekt som tilldelas drygt 34 miljoner kronor för att utveckla ett nytt sätt att mäta hjärnaktivitet. **Göran Bergström** medverkar i SCAPIS, The Swedish CardioPulmonary bioImage Study, Uppsala universitet. Projektet har beviljats 100 miljoner kronor.

Helena Carén och Anna Martner, båda på Cancercentrum vid Sahlgrenska akademien, har tagit emot ett av landets största forskningsanslag för yngre forskare. De var två av totalt åtta unga forskare som fick Svenska Sällskapet för Medicinsk Forsknings nya fyraåriga etableringsstöd för yngre forskare, som på så sätt får forskartjänster på heltid finansierade.

IngaBritt och Arne Lundbergs Forskningsstiftelse delar i år ut sammanlagt 26,7 miljoner kronor till 15 forskare. Tio av dessa forskare är verksamma vid Sahlgrenska akademien. Forskningsstiftelsen ger främst bidrag till inköp av hjälpmedel och utrustning, och ger företräde till forskning som bedrivs i Göteborgsregionen. Störst bidrag, 2 500 000 kronor vardera, fick **Peter Thomsen** tillsammans med **Björn Rydevik**, och **Suchitra Holgersson**.

Karolina Skibicka, forskarasistent vid institutionen för neurovetenskap och fysiologi, är en av sju unga forskare som valts ut till årets Ragnar Söderbergforskare i medicin. Hon tilldelas

åtta miljoner kronor under fem år för sin forskning om östrogenets roll vid övervikt. Fetma är ett problem hos både män och kvinnor men ändå är nästan alla vetenskapliga studier gjorda på män.

Madeleine Råding, docent vid institutionen för medicin, har tilldelats 3 miljoner kronor från Vårdalstiftelsen. Hon ska undersöka skillnader i signalvägarna i immunförsvaret hos astmatiker med och utan allergi.

Hjärnfonden har gjort en extra tilldelning av 14,5 miljoner kronor till svensk hjärnforskning. Bland annat fick följande forskare vid Sahlgrenska akademien extra medel: **Ingmar Skoog**, som forskar om Alzheimers sjukdom och övrig demens; **Keiko Funa**, som forskar om bipolär sjukdom; **Marcela Pekna** och **Elisabeth Femell**, som forskar om barnhjärnan samt **Louise Adermark**, som forskar om beroende.

EVENEMANG

En timme på Pedagoggen

Höstens populärvetenskapliga serie på Utbildningsvetenskapliga fakulteten bjuder bland annat på *Skolan och ojämlikhetens urbana geografi*, *Ett hekto socker om dagen*, *europiska barns sockerintag* samt *Män är som korkar, flyter alltid upp*. Se hela programmet på: <http://www.ufn.gu.se/samverkan/popularvetenskap/>

Hur hittar du motivation i höstmörkret?

Barbro Wallgren Hemlin

Lektor på institutionen för svenska språket

- JAG SER FRAM EMOT att åka till Rom. Där verkar det fortfarande vara sommar. Annars tycker jag att mörkret är okej. Böcker, mat, vin, tv-serier, snus och annat som är skönt är rent av bättre i höst- och vintermörkret än annars. Och så lackar det ju mot jul ...

Anna-Karin Wyndhamn

Nybliven doktor på institutionen för pedagogik och specialpedagogik

- JAG FÖRKÖVRAR MIG i något som adderar till min bildning. Detta sker effektivast genom maratontittning av tv-serie i historisk miljö: *Downton Abbey*, *Herrskap och tjänstefolk* eller *Huset Eliott*. Detta ger tillräckligt mycket motivation för att jag ska orka fatta beslut i fråga om val av skodon och ytterkläder lämpliga för höstrusk. Om det mot all förmodan inte hjälper med tv och shopping tar jag till ett tredjed knep: konsumtion av stora mängder socker. Då blir man snabbt glad och pigg. Det vet jag för det har jag läst på nätet.

Jörgen Lundälv

Docent på institutionen för socialt arbete

- PLANTERAT VÄRLÖKAR från Botaniska trädgården hemma i rabatten. Motivationen kommer även från kaffe och halländsk ostkaka, och doftljus i mörkret. Står i startgropen att börja skriva på en ny bok.

Susanne Hulthen

Upphandlare på ekonomienheten

- HÖSTEN ÄR EN favoritårstid, så det är inga problem. Det gäller att gilla sitt jobb och ha en positiv inställning. Att dessutom vara omringad av härliga arbetskollor, familj och fina vänner, då är jag nöjd och hittar lätt motivation till det mesta!

Ludger Grote

Docent på Centrum för sömn- och vakenhetsstörningar

- JAG GILLAR HÖSTDAGARNA väldigt mycket och som tur är, är jag inte så känslig för mörkret. Beställer glögg från Tyskland och funderar på att resa till en intressant julstad. Trampar hårt med cykeln på morgonen för att blir piggare och har det extra mysigt med familjen på kvällen.

Studentdagen Hållbarhet

Tipsa era studenter om Studentdagen Hållbarhet! Dagen erbjuder ett fullspäckat program av föreläsningar och en stor utställning kring hållbarhetsfrågor!

20 november på Humanisten.
Mer info på www.hallbarhet.se

LITTERÄR SALONG MED

Afternoon tea

Välkommen att glänta på dörren till Jane Austen, Charlotte Brontë, Elizabeth Gaskell och Emily Brontë. Ett samtal kring romankonst, klassikerstatus, populärkultur och kvinnligt författande.

Medverkande: kulturjournalisten **Ulrika Knutson**, bokförläggaren **Eva Bonnier**, författaren **Ellen Mattson**, och litteraturvetaren **Åsa Arping**, Göteborgs universitet. Moderator: kulturskribenten **Paulina Helgeson**.

Jonsareds herrgård, 16 november kl 15-17. Därefter afternoon tea.

Anmälan: jonsaredsherrgard@gu.se.
Pris: 100 kr inkl te och scones. Betalas i entrén.
Vägbeskrivning: www.jonsaredsherrgard.gu.se

Studenter från Högskolan för scen och musik sjöng sånger bland annat på arabiska och isländska. Att vara på väg för att sedan komma fram, var den röda tråden.

Peter Nordqvist är utsedd till hedersdoktor vid Sahlgrenska akademien.

Doktorspromotion 2014!

Ute ett kulet Göteborg, inne en praktfull gala. Det var festligt när 850 personer firade universitetets största högtid.

DEN ÅRLIGA doktorspromotionen ägde rum med sedvanlig pompa och ståt. Högtiden är, som rektor Pam Fredman uttryckte det, ett tillfälle för akademien att visa uppskattning för utmärkta insatser.

Ceremonin inleddes med akademisk procession där rektor, alla medverkande och marskalkar som bar på standar och flaggor, tillsammans tågade in till *Marsch* av Bernhard Crusell. Alexandrine Svenmyr, Göta studentkår, en av 40 marskalkar som hjälpte till under högtiden, tyckte processionen gick fint, trots vissa svårigheter med standaret.

– Det är gammalt och skört och får inte vidröras utan handskar, så det gällde att parera alla rörelser på bästa sätt.

DEN TRADITIONSENLIGA utdelningen av pris, diplom, ring, hatt och lagerkrans följde sina ritualer. Flera av promotorerna och dekanerna valde att tala latin när de delade ut utmärkelserna. I programskriften skriver Sture Allén hur latin blev de lärds språk efter att universiteten vuxit fram ur katedralskolorna där latinet talades. Genom att språket idag används under ceremonin förenas nutid med dåtid.

Universitetsgemensamma priser som Pro Arte et Scientia, Gunnar Svedbergs pris, samverkanspriset och pedagogiska priser delades ut. Moa Karlsson, liberal arts-student med stort miljöintresse, fick ta emot Gunnar Svedbergs pris för initiativet Fossil Free Göteborgs universitet.

KOMPLETTERANDE KONTRASTER för ögat var Anna Maria Koziomtzi i svart byxdress och Nina Norblad i vit klänning som förtjänstfullt och sinnrikt presenterade varje fakultet. På storbildskärmarna visades HDK-studenten Sara Andreassons bilder i pastellfärger med element hämtade från varje fakultets sfär, som placerats i en rundad form för att harmoniera med jordklotet och temat globala utmaningar.

Mathilda Johansson, ordförande för GU:s studentkårer, höll tacktalet *Bär din nya titel med stolthet! till doktoranderna*. Publiken fick följa en ung kvinna, iklädd folkdräkt, som med röd resväska vandrade in på scenen för att påbörja sin resa ut i världen. Sång- och dansensemblen med kläder i svart utgjorde en fond till den intensiva rytmiska musiken, rörelserna och rösterna. Akademiska kören avslutade med sång. Därefter följde mingel, bankett med tal och underhållning samt dans till Tongångarne.

HELENA SVENSSON

Claes Göran Alvstam tilldelades Handelshögskolans pris Pro studio et scientia.